

Kosten van verzorging en opvoeding minderjarige kinderen in een nieuw jasje

Een onderzoek naar de gevolgen van de herziening van de behoeftetabellen van kinderalimentatie voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie

Naomi Righolt 2073395
Zenon Scheidingsdesk, J.F.C. Kurvers mfp
Juridische Hogeschool Avans-Fontys
mr. E.J. Nicolai
mr. dr. N. Lavrijssen
Breda, mei 2017

Kosten van verzorging en opvoeding minderjarige kinderen in een nieuw jasje

Een onderzoek naar de gevolgen van de herziening van de behoeftetabellen van kinderalimentatie voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie

Naomi Righolt 2073395
Zenon Scheidingsdesk, J.F.C. Kurvers mfp
Juridische Hogeschool Avans-Fontys
mr. E.J. Nicolai
mr. dr. N. Lavrijssen
Breda, mei 2017

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van het onderzoek dat ik de afgelopen tijd bij Zenon Scheidingsdesk heb verricht. Ik heb dit onderzoek verricht in het kader van mijn afstuderen aan de Juridische Hogeschool in 's-Hertogenbosch.

Ik heb mij met veel plezier verdiept in de wereld van echtscheidingen en alimentatie en heb veel ervaring en kennis opgedaan van iets waar ik voor mijn afstuderen nauwelijks iets vanaf wist. Ik wil mijn afstudeermentor Hans Kurvers dan ook bedanken voor de kans die hij mij heeft geboden om bij Zenon Scheidingsdesk af te studeren. Ook wil ik hem bedanken voor de tijd die hij heeft genomen om mij wegwijs te maken in de (complexe) wereld van alimentatieberekeningen. Ook wil ik mijn afstudeerdocent mr. Erik Nicolai bedanken, voor de prettige begeleiding die hij heeft geboden tijdens de afstudeerperiode. Daarnaast wil ik mr. dr. Noortje Lavrijssen bedanken voor haar feedback op het onderzoeksplan. Tot slot wil ik alle geïnterviewden bedanken voor hun bereidheid om deel te nemen aan het interview en de nuttige informatie die zij mij in deze interviews gaven.

Ik wens u veel leesplezier!

Naomi Righolt

Breda, mei 2017

Inhoud

Samenvatting	6
1. Inleiding	7
1.1 Probleembeschrijving.....	7
1.2 Centrale vraag en deelvragen	8
1.3 Doelstelling	8
1.4 Verantwoording onderzoeksstrategieën.....	9
1.5 Verantwoording bronnen en methoden.....	9
1.6 Leeswijzer	11
2. Berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Toelichting rapport Alimentatienormen.....	13
2.3 Berekeningssystematiek van kinderalimentatie	14
2.3.1 Wettelijke grondslag kinderalimentatie	15
2.3.2 Wettelijke maatstaven omvang kinderalimentatie	16
2.3.3 De berekeningssystematiek	17
2.4 Berekeningssystematiek van partneralimentatie	22
2.4.1 Wettelijke grondslag partneralimentatie	22
2.4.2 Maatstaven omvang partneralimentatie	23
2.4.3 De berekeningssystematiek	23
2.5 Tussenconclusie	25
3. Huidige wijze behoeftebepaling minderjarige kinderen	26
3.1 Inleiding	26
3.2 Onderzoek CBS naar kosten voor kinderen.....	26
3.3 Behoeftebepaling minderjarige kinderen	28
3.3.1 Gerelateerd aan netto gezinsinkomen tijdens huwelijk.....	28
3.3.2 Behoefte afhankelijk van aantal minderjarige kinderen	29
3.3.3 Eigen aandeel in kosten voor minderjarige kinderen	30
3.3.4 Jurisprudentie correctie behoefte minderjarige kinderen.....	31
3.4 Tussenconclusie	33
4. Knelpunten behoeftebepaling minderjarige kinderen in de praktijk	34
4.1 Inleiding	34
4.2 Huwelijksgelateerde behoefte	34
4.3 Behoeftetabellen gebaseerd op onderzoek CBS 1995-2000	36
4.4 Knelpunten rondom bepaalde kosten voor kinderen	36
4.4.1 Kosten voor kinderopvang.....	36

4.4.2	Woonlast minderjarige kinderen	37
4.4.3	Ontbreken onderscheid verblijfskosten en verblijfsoverstijgende kosten	37
4.5	Kinderbijslag in de behoeftetabellen.....	38
4.6	Tussenconclusie	38
5.	Herziening behoeftetabellen kinderalimentatie	39
5.1	Inleiding	39
5.2	Uitgangspunt netto besteedbaar gezinsinkomen tijdens huwelijk.....	39
5.3	Kosten voor kinderen	39
5.4	Kinderbijslag in de behoeftetabellen.....	41
5.5	Tussenconclusie	41
6.	Conclusies en aanbevelingen	42
	Literatuurlijst	46
	Bijlagen in aparte omslag	

Samenvatting

In dit onderzoeksrapport wordt de volgende vraag beantwoord: *Welke aanbevelingen kunnen er aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk worden gedaan naar aanleiding van een onderzoek naar de gevolgen van de herziening van de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie?* Met deze kennis kunnen de mediators van Zenon Scheidingsdesk besluiten welke aanpassingen er na de herziening doorgevoerd moeten worden in de alimentatieberekeningen en de informatieverschaffing aan klanten.

Ouders zijn op grond van artikel 1:404 lid 1 BW verplicht om naar draagkracht te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen. Bij een echtscheiding zijn ouders verplicht om afspraken te maken over de verdeling van deze kosten na de echtscheiding. Vaak spreken echtgenoten af dat de ene ouder kinderalimentatie betaalt aan de andere ouder en zo bijdraagt in de kosten voor de kinderen die deze ouder voor zijn rekening neemt. Dat geldt niet voor de verblijfskosten voor de kinderen als de kinderen bij de alimentatieplichtige verblijven. Deze kosten worden door een zorgkortingspercentage in mindering gebracht op de bijdrage van de alimentatieplichtige in de kosten van de kinderen. De hoogte van de kinderalimentatie is afhankelijk van de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen (de behoefte) en de draagkracht van de ouders om daarin te voorzien. De draagkracht van de ouders wordt in een alimentatieberekening vergeleken om te bepalen wie welk aandeel heeft in de kosten. De behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald aan de hand van tabellen van het Nibud, waarin is weergegeven welk aandeel ouders maandelijks hebben in de kosten van verzorging en opvoeding van de kinderen. Deze kosten zijn gebaseerd op onderzoek van het CBS, waaruit bleek dat 1, 2, 3 of 4 kinderen respectievelijk 17, 26, 33 of 40% van het netto gezinsinkomen kosten. De kinderbijslag is in de tabellen op de totale kosten voor kinderen in mindering gebracht, omdat kinderbijslag automatisch een deel van de kosten dekt en ouders hier dus niet in voorzien. De bedragen in de tabellen omvatten de kosten voor voeding, kleding, woning, persoonlijke en geneeskundige verzorging, ontspanning, ontwikkeling en verkeer en overige uitgaven. Uit jurisprudentieonderzoek blijkt dat de behoefte verhoogd kan worden als er bijzondere kosten voor het kind gemaakt worden. Uit jurisprudentieonderzoek blijkt tevens dat er geen vaste lijn is vanaf welk bedrag de behoefte verhoogd wordt met de kosten voor kinderopvang. Het Nibud herziet de behoefte-tabellen en dat vormde aanleiding om in de praktijk te onderzoeken welke knelpunten er worden ervaren bij de huidige behoefte-tabellen. Uit interviews met twee advocaat-mediators en de ambtelijk secretaris van de Expertgroep Alimentatienormen blijkt dat over het algemeen dezelfde knelpunten ervaren worden, namelijk: de bedragen zijn vermoedelijk verouderd, er is onduidelijkheid rondom de kosten voor kinderopvang en de verwerking van de kinderbijslag in de tabellen maken ze onnodig ingewikkeld. Uit interviews met een senior wetenschappelijk medewerker van het Nibud en de ambtelijk secretaris van de Expertgroep blijkt dat er nog geen definitieve beslissingen zijn genomen, maar dat er wel een aantal veranderingen te verwachten zijn, namelijk: mogelijk besluit de Expertgroep dat de woonlast niet langer tot de behoefte behoort, maakt het Nibud onderscheid in de tabellen voor het geval er wel of geen gebruik wordt gemaakt van kinderopvang, is de kinderbijslag niet langer in mindering gebracht op de totale kosten voor kinderen en vormt de herziening voor de Expertgroep aanleiding om de zorgkortingspercentages te herzien. De mediators van Zenon Scheidingsdesk wordt aanbevolen de ontwikkelingen rondom de herziening van de behoefte-tabellen goed in de gaten te houden. Daarnaast wordt aanbevolen de kinderbijslag bij het inkomen op te tellen als de kinderbijslag na de herziening niet langer is verwerkt in de behoefte-tabellen. Ook wordt aanbevolen de informatieverschaffing m.b.t. de woonlast aan te passen, als deze na de herziening niet langer tot de behoefte behoort. Tevens wordt aanbevolen de werkwijze m.b.t. de kosten voor kinderopvang aan te passen als hier aparte behoefte-tabellen voor komen. Verder wordt aanbevolen alert te zijn op wijzigingen in de zorgkortingspercentages en alert te zijn op jurisprudentie rondom de herziening van de behoefte-tabellen.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de inleiding op het onderzoeksrapport beschreven. In dit hoofdstuk komt achtereenvolgens aan bod: de probleembeschrijving (paragraaf 1.1), de centrale vraag en de deelvragen (paragraaf 1.2), de doelstelling van het onderzoek (paragraaf 1.3), de onderzoeksstrategieën (paragraaf 1.4) en een verantwoording van de bronnen en methoden van het onderzoek (paragraaf 1.5). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer, waarin een vooruitblik wordt gegeven op het vervolg van het onderzoeksrapport (paragraaf 1.6).

1.1 Probleembeschrijving

De opdrachtgever van het onderzoek is mediator Hans Kurvers van Zenon Scheidingsdesk. De mediators van Zenon Scheidingsdesk bemiddelen bij een echtscheiding. Deze bemiddeling is erop gericht om echtgenoten tot afspraken te laten komen over de gevolgen die de echtscheiding voor hen en eventuele kinderen heeft. Dit kunnen bijvoorbeeld afspraken zijn over de woning, het vermogen, de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken van de kinderen en de hoogte van de kinder- en partneralimentatie. Deze afspraken worden vervolgens vastgelegd in een echtscheidingsconvenant en een ouderschapsplan. Daarna worden deze stukken ter bekrachtiging naar de rechtbank gestuurd.

De aanleiding van het onderzoek is gelegen in de aankondiging van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (hierna: Nibud) dat het de behoeftetabellen van kinderalimentatie gaat herzien. Deze tabellen zijn in 1994 ontwikkeld en geven weer welk aandeel ouders maandelijks hebben in de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen. Deze behoeftetabellen vormen een onderdeel van de berekeningssystematiek van kinderalimentatie, omdat aan de hand van deze tabellen bepaald wordt hoe hoog de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen zijn die na de echtscheiding naar draagkracht over de ouders verdeeld moeten worden. In veel gevallen zal de ene echtgenoot door het betalen van kinderalimentatie aan de andere echtgenoot bijdragen in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen. De bedragen in de behoeftetabellen vormen echter ook een onderdeel van de berekeningssystematiek van partneralimentatie. De kosten voor de minderjarige kinderen volgens de behoeftetabellen verminderen namelijk het inkomen dat tijdens het huwelijk voor de echtgenoten beschikbaar is en dit inkomen is bepalend om de behoefte van echtgenoten aan partneralimentatie vast te stellen. Daarnaast vermindert het aandeel van de echtgenoten in de kosten voor de kinderen na de echtscheiding hun draagkracht om partneralimentatie te kunnen betalen.

De behoeftetabellen vormen dus een onderdeel van de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie. Als er iets verandert in de behoeftetabellen, heeft dat dus ook gevolgen voor deze berekeningssystematiek. De mediators van Zenon Scheidingsdesk weten op dit moment niet welke veranderingen er gaan plaatsvinden in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen bepaald wordt en welke gevolgen dit heeft voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie. Daardoor is het voor hen niet duidelijk welke aanpassingen zij na de herziening van de behoeftetabellen hoogstwaarschijnlijk door moeten voeren in de alimentatieberekeningen en de informatieverstopping aan klanten. Er is dan ook behoefte aan kennis over de gevolgen van de herziening van de behoeftetabellen voor de berekeningssystematiek en de aanbevelingen die naar aanleiding van deze gevolgen aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk worden gedaan. Met deze kennis kunnen de mediators van Zenon Scheidingsdesk besluiten welke aanpassingen zij door moeten voeren in de alimentatieberekeningen en de informatieverstopping aan klanten. Deze aanpassingen zorgen ervoor dat de alimentatieberekeningen aan de wettelijke maatstaven blijven voldoen en de informatieverstopping aan klanten juist en actueel is.

Om in deze behoefte te kunnen voorzien, dient geanalyseerd te worden welke veranderingen er plaatsvinden in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen bepaald wordt en hoe de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie er na de herziening van de behoeftetabellen uit zal zien. De kennis voor het onderzoeksrapport wordt gezocht in het recht en in de praktijk. In het onderzoek van het recht staat een analyse van de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie en een analyse van de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen bepaald wordt centraal. In het onderzoek van de praktijk staat centraal welke knelpunten er op dit moment in de praktijk ervaren worden bij de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald en staat centraal welke veranderingen er door de herziening van de behoeftetabellen plaats zullen vinden in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald.

De belanghebbenden bij het onderzoek zijn de mediators van Zenon Scheidingsdesk, de klanten van Zenon Scheidingsdesk en de rechters die het verzoek tot echtscheiding behandelen.

1.2 Centrale vraag en deelvragen

De centrale vraag van het onderzoek luidt als volgt:

Welke aanbevelingen kunnen er aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk worden gedaan naar aanleiding van een onderzoek naar de gevolgen van de herziening van de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie?

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden, is deze vraag uitgesplitst in een aantal deelvragen. De resultaten van deze deelvragen tezamen maken een antwoord op de centrale vraag mogelijk. De deelvragen van het onderzoeksrapport zijn als volgt:

1. Hoe ziet de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie eruit?
2. Hoe ziet de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald eruit?
3. Welke knelpunten worden er in de praktijk ervaren bij de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald?
4. Welke veranderingen zijn er te verwachten in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald na de herziening ten opzichte van de huidige wijze waarop dat gebeurt?
5. Welke gevolgen voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie kunnen er afgeleid worden uit een vergelijking tussen de huidige berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie en de veranderingen die te verwachten zijn in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald?

1.3 Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is om op 29 mei 2017 een onderzoeksrapport te overhandigen aan de Juridische Hogeschool en op 30 mei 2017 aan Hans Kurvers, mediator bij Zenon Scheidingsdesk, waarin aanbevelingen worden gegeven aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk naar aanleiding van het onderzoek naar de gevolgen van de herziening van de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie, zodat de mediators kunnen besluiten welke veranderingen zij door moeten voeren in de alimentatieberekeningen en de informatieverstopping aan klanten, zodat de alimentatieberekeningen aan de wettelijke maatstaven blijven voldoen en de informatieverstopping aan klanten juist en actueel is.

1.4 Verantwoording onderzoeksstrategieën

Voor het onderzoek van het recht is gekozen voor een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek. Deze strategie is gebruikt om de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie en de huidige behoeftebepaling van minderjarige kinderen grondig te kunnen analyseren. Voor het onderzoek van de praktijk is gekozen voor een kwalitatief onderzoek, omdat de nadruk hierbij ligt op het 'begrijpen' van een verschijnsel in de sociale werkelijkheid.¹ Het kwalitatief onderzoek bestaat uit een survey, omdat deze strategie in dit onderzoek het meest effectief en efficiënt is. Deze strategie is het meest effectief, omdat het noodzakelijk was om van personen informatie te verkrijgen om antwoord te kunnen geven op de betreffende deelvraag. Alleen personen kunnen inzicht geven in hun gedachtegang en opvattingen over het onderwerp. Deze strategie is het meest efficiënt, omdat er voldoende informatie verkregen kan worden uit de personen om de deelvragen te kunnen beantwoorden en er dus niet onnodig veel tijd en energie is besteed aan andere onderzoeksstrategieën die niet van aanvullende waarde zouden zijn.

Het onderzoek van het recht gaat vooraf aan het onderzoek van de praktijk, omdat eerst het juridische verschijnsel in kaart moet worden gebracht voordat de opvattingen daarover in de praktijk goed kunnen worden beschreven. De nadruk in dit onderzoeksrapport ligt op het onderzoek van de praktijk, omdat daarin de belangrijkste aanwijzingen kunnen worden gevonden over de gevolgen die de herziening van de behoeftetabellen heeft voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie.

1.5 Verantwoording bronnen en methoden

De bronnen die gebruikt zijn bij het rechtsbronnen- en literatuuronderzoek zijn de wet, jurisprudentie, handboeken, tijdschriften, kamerstukken en rapporten. Er is gebruikgemaakt van handboeken over het personen- en familierecht van gerenommeerde schrijvers, om de wettelijke bepalingen te kunnen doorgronden. Daarnaast is er gebruikgemaakt van artikelen in het tijdschrift voor Familie- en Jeugdrechten het Echtscheidingsbulletin, omdat hierin achtergrondinformatie wordt gegeven over bepaalde onderwerpen.² Er is gebruikgemaakt van kamerstukken om de achtergronden van de wetsvoorstellen van kinder- en partneralimentatie inzichtelijk te krijgen. Er is gebruikgemaakt van verschillende rapporten. Het rapport van Dijksterhuis is gebruikt, omdat hierin de achtergrond van de rechterlijke samenwerking in de Werkgroep Alimentatienormen/Expertgroep Alimentatienormen is beschreven.³ Daarnaast zijn verscheidene rapporten van het CBS gebruikt, om het onderzoek naar de kosten voor kinderen te kunnen beschrijven.⁴ Tot slot zijn diverse rapporten van de Werkgroep Alimentatienormen/Expertgroep Alimentatienormen gebruikt. Allereerst is het rapport Alimentatienormen gebruikt, omdat hierin aanbevelingen worden gegeven voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie en de aanbevelingen in dit rapport in de praktijk nauw wordt gevolgd.⁵ Daarnaast zijn de rapporten met betrekking tot de wijzigingen in het berekenen van kinderalimentatie per 1 april 2013 gebruikt, om in kaart te kunnen brengen welk doel met deze wijzigingen beoogd werd.⁶ Tot slot is het rapport van de Werkgroep Alimentatienormen gebruikt, waarin de keuze voor de behoeftetabellen is toegelicht.⁷ Dit rapport verschaft achtergrondinformatie over het daaraan ten grondslag liggende onderzoek en het gebruik van de behoeftetabellen. Er heeft een inhoudsanalyse plaatsgevonden van bovenstaande bronnen.

¹ Van Schaaijk 2015, p. 95.

² De Bie-Koopman en Dorhout, *FJR* 2017/11, afl. 2 en Scheper, *EB* 2017/1.

³ Dijksterhuis 2008.

⁴ Siermann, Teeffelen en Urlings 2004 en van Gessel-Dabekaussen en Diederens 1981.

⁵ Expertgroep Alimentatienormen 2017.

⁶ Kopgroep Werkgroep Alimentatienormen 2012 en Werkgroep Alimentatienormen 2012.

⁷ Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994.

Het bijzondere aan dit onderzoek is dat er bij het rechtsbronnen- en literatuuronderzoek ook een persoon als bron is gebruikt, om het juridische verschijnsel goed in kaart te kunnen brengen. Er heeft namelijk een vrije observatie plaatsgevonden van mediator Hans Kurvers, terwijl hij alimentatieberekeningen maakte. Hierdoor kon de systematiek van kinder- en partnernalimentatie beter doorgrond worden. Hans Kurvers werd geobserveerd omdat dit het meest efficiënt was. Zo kon er namelijk op de afstudeerlocatie geobserveerd worden. Er is gekozen voor een vrije observatie, omdat er zo vrij meegekeken kon worden met de werkzaamheden.

De bronnen die gebruikt zijn bij het kwalitatief onderzoek zijn personen en tijdschriftartikelen. Ten behoeve van het onderzoek naar de knelpunten van de huidige behoeftebepaling in de praktijk zijn drie personen geïnterviewd. Allereerst is mr. Moons geïnterviewd, omdat zij als deskundige beschouwd kan worden. Mr. Moons heeft jarenlange ervaring als advocaat-mediator en is gespecialiseerd in het maken van alimentatieberekeningen. Mr. Moons is goed op de hoogte van wat er in de praktijk speelt, zij is namelijk bestuurslid bij de Vereniging van Familierechtadvocaten en Scheidingsmediators (vFAS) en neemt bovendien deel aan het Ketenoverleg Alimentatie, waarin de knelpunten van het alimentatiestelsel ingebracht worden. De aanleiding om mr. Moons te benaderen voor een interview is gelegen in het feit dat zij in het Echtscheidingsbulletin een artikel heeft geschreven over de aandachtspunten bij de herziening van de behoeftetabellen. Dit veronderstelt dat zij kennis heeft van de knelpunten die bij de huidige behoeftetabellen ervaren worden.

Daarnaast is mr. Witkamp geïnterviewd. Mr. Witkamp is medeauteur van het artikel in het Echtscheidingsbulletin en dit veronderstelt dat zij kennis heeft van de knelpunten die bij de huidige behoeftetabellen ervaren worden. Mr. Witkamp kan als deskundige beschouwd worden, omdat zij jarenlange ervaring heeft in het echtscheidingsrecht door haar werkzaamheden als advocaat, overlegscheidingsadvocaat en mediator. Ook mr. Witkamp is lid van de vFAS en neemt deel aan het Ketenoverleg Alimentatie.

Tot slot is mr. De Wit als bron gebruik, omdat hij als deskundige beschouwd kan worden op het gebied van de knelpunten bij de huidige behoeftebepaling van minderjarige kinderen. Mr. De Wit is ambtelijk secretaris van de Expertgroep Alimentatienormen en in die hoedanigheid neemt hij kennis van de punten die volgens rechters op de agenda van de vergaderingen moeten komen. Daarnaast neemt hij kennis van de knelpunten die ervaren worden doordat hij verschillende vergaderingen bijwoont, waaronder ook het Ketenoverleg Alimentatie.

Daarnaast zijn er twee tijdschriftartikelen als bron gebruikt. Het artikel van mr. Moons en mr. Witkamp in het Echtscheidingsbulletin is gebruikt, omdat hierin beschreven wordt welke aandachtspunten er meegenomen zouden moeten worden bij de herziening van de behoeftetabellen en hieruit afgeleid kan worden welke knelpunten er bij de huidige behoeftetabellen ervaren worden.⁸ Ook is het artikel van dr. mr. Jonker in het Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht gebruikt, omdat ook hieruit knelpunten afgeleid kunnen worden.⁹

De methode die bij bovenstaande interviews is gebruikt, is het semigestructureerde interview. Met deze methode wordt er richting gegeven aan de te bespreken onderwerpen, maar is er voldoende vrijheid voor de geïnterviewde om onderwerpen/knelpunten in te brengen. Bij de tijdschriftartikelen is de methode inhoudsanalyse gebruikt.

Ten behoeve van het onderzoek naar de veranderingen die de herziening van de behoeftetabellen teweeg zal brengen in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald, zijn twee personen geïnterviewd. Allereerst is dhr. Bos van het Nibud geïnterviewd, omdat hij zich vanuit het Nibud bezighoudt met de herziening van de behoeftetabellen en dus informatie kon geven over de veranderingen die te verwachten zijn in de behoeftetabellen. Daarnaast is ambtelijk secretaris van de Expertgroep mr. De Wit

⁸ Moons en Witkamp, *EB* 2017/82 afl. 10.

⁹ Jonker, *FJR* 2017/10 afl. 2, p. 47.

geïnterviewd omdat een aantal beslissingen rondom de nieuwe behoeftetabellen aan de Expertgroep Alimentatienormen overgelaten worden en mr. De Wit informatie kon geven over de beslissingen die wellicht genomen zullen worden. Ook hier is de methode die gebruikt is het semigestructureerde interview, omdat er met deze methode richting wordt gegeven aan de te bespreken onderwerpen, maar er voldoende vrijheid was voor de geïnterviewde om zelf een onderwerp aan te snijden.

De interne validiteit van het kwalitatieve onderzoek is gewaarborgd, omdat er op basis van de deelvraag een interviewleidraad werd opgesteld en door deze interviewleidraad ook daadwerkelijk gemeten werd wat nodig was voor het onderzoek. De externe validiteit van het onderzoek is gewaarborgd, omdat de geïnterviewden niet enkel hun eigen opvattingen verkondigen, maar ook spreken namens een grotere groep. Alle geïnterviewden nemen deel aan het Ketenoverleg Alimentatie, waardoor zij ook kennis nemen van de knelpunten die door anderen bij de behoeftetabellen ervaren worden. De interne betrouwbaarheid van het kwalitatieve onderzoek is vergroot door deelname van de onderzoeker aan de gecertificeerde workshop 'kwalitatief interview en kwalitatieve analyse' van de Juridische Hogeschool, waardoor de professionaliteit van de onderzoeker is vergroot. Daarnaast is de interne betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot, doordat de interviewverslagen en de verwerking daarvan in het onderzoeksrapport ter goedkeuring aan de geïnterviewden is voorgelegd, om eventuele interpretatiefouten door de onderzoeker eruit te filteren. Deze interviewverslagen zijn bovendien als bijlagen aan het onderzoeksrapport toegevoegd, waardoor de interpretatie van de onderzoeker te controleren is. De externe betrouwbaarheid van het onderzoek is gewaarborgd, doordat er vakbekwame personen zijn benaderd. Deze vakbekwaamheid is getoetst door de geïnterviewden naar hun werkervaringen te vragen.

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport omvat zes hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk wordt gevormd door de inleiding. In het tweede hoofdstuk wordt beschreven hoe de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie eruit ziet. Vervolgens wordt in het derde hoofdstuk beschreven hoe de huidige wijze van behoeftebepaling van minderjarige kinderen eruit ziet. Daarna wordt in het vierde hoofdstuk besproken welke knelpunten er in de praktijk ervaren worden bij de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald. In het vijfde hoofdstuk wordt uiteengezet welke veranderingen er te verwachten zijn in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald ten opzichte van de huidige wijze waarop dat gebeurt. De conclusies van het onderzoek worden in het zesde hoofdstuk gepresenteerd. Tot slot verdient het de aandacht te vermelden dat waar in dit onderzoeksrapport hij/zijn/hem geschreven wordt, tevens zij/haar gelezen kan worden.

2. Berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie eruit ziet. Deze beschrijving verschaft de lezer inzicht in de context waarin de behoeftebepaling van minderjarige kinderen zich voordoet en laat de lezer de plaats van de behoeftebepaling van minderjarige kinderen in de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie herkennen. Daarnaast is een beschrijving van de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie onmisbaar om te kunnen concluderen hoe deze berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie er na de herziening van de behoeftetabellen uit zal zien en welke aanbevelingen naar aanleiding daarvan aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk kunnen worden gedaan.

Het hoofdstuk begint met een inleiding (paragraaf 2.1). Vervolgens wordt er een korte toelichting gegeven op het rapport Alimentatienormen, omdat de aanbevelingen in dit rapport de basis vormen van de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie (paragraaf 2.2). Daarna wordt de systematiek van kinderalimentatie (paragraaf 2.3) en partneralimentatie (paragraaf 2.4) uiteengezet. De mediators van Zenon Scheidingsdesk hanteren deze berekeningssystematiek om de hoogte van de kinder- en de partneralimentatie te kunnen bepalen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een tussenconclusie (paragraaf 2.5).

2.1 Inleiding

Jaarlijks vinden er veel echtscheidingen plaats en zijn er veel minderjarige kinderen betrokken bij een echtscheiding. Onder een minderjarig kind wordt op grond van artikel 1:233 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) verstaan: een kind dat de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt en evenmin met toepassing van artikel 1:253ha BW meerderjarig is verklaard. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) blijkt dat er in het jaar 2015 34.232 echtscheidingen plaatsvonden en er 34.650 minderjarige kinderen betrokken waren bij een echtscheiding.¹⁰

Echtgenoten kunnen ervoor kiezen om hun echtscheiding via mediation te regelen. Dit houdt in dat de echtgenoten samen met een mediator om tafel gaan zitten om tot afspraken te komen over de gevolgen van hun echtscheiding. Vaak regelen echtgenoten de gevolgen van hun echtscheiding in een echtscheidingsconvenant.¹¹ Indien de echtgenoten samen minderjarige kinderen hebben, zal het echtscheidingsconvenant een bepaling bevatten die verwijst naar het ouderschapsplan. Echtgenoten met gezamenlijke minderjarige kinderen zijn op grond van artikel 815 lid 2 sub a van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv) immers verplicht om een door beide echtgenoten ondertekend ouderschapsplan bij het verzoekschrift tot echtscheiding te voegen. Het ouderschapsplan wordt aan het echtscheidingsconvenant gehecht en maakt daar onlosmakelijk deel van uit. Het ouderschapsplan dient op grond van artikel 815 lid 3 sub c Rv onder meer afspraken te bevatten over de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen. In het ouderschapsplan kan bijvoorbeeld zijn opgenomen dat de ene ouder een bepaald bedrag aan kinderalimentatie dient te betalen aan de andere ouder om bij te dragen in de kosten van verzorging en opvoeding. Het echtscheidingsconvenant kan ook afspraken bevatten over de hoogte van de partneralimentatie. De mediators van Zenon Scheidingsdesk informeren en begeleiden de klanten bij het maken van deze afspraken. Het echtscheidingsconvenant, inclusief het ouderschapsplan, wordt tezamen met het gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding naar de rechtbank gestuurd.

De rechter kan bij de beschikking waarin de echtscheiding wordt uitgesproken of bij latere uitspraak bepalen dat een ouder (hierna: de alimentatieplichtige) een bepaald bedrag dient te betalen aan de andere ouder (hierna: de alimentatiegerechtigde), om bij te dragen in de

¹⁰ Zie bijlage 1.

¹¹ Van Duijvendijk-Brand en Wortmann 2009, p. 150.

kosten van verzorging en opvoeding van het minderjarige kind. Deze bijdrage wordt ook wel kinderalimentatie genoemd. De rechter is niet gebonden aan de regelingen van de partijen in het echtscheidingsconvenant, in de praktijk sluit de rechter zich echter vaak aan bij hetgeen overeengekomen is.¹² Kinderalimentatie is, evenals andere wettelijke bepalingen rondom kinderen, van openbare orde.¹³ Dat houdt in dat de bepalingen rondom kinderalimentatie dwingend recht vormen en daarom toets de rechter of de regeling rondom de kinderalimentatie in het ouderschapsplan niet in strijd is met deze bepalingen. Een beding in het echtscheidingsconvenant dat er geen kinderalimentatie wordt betaald, is blijkens artikel 1:400 lid 2 BW nietig.

Ook kan de rechter bij echtscheidingsbeschikking of bij latere uitspraak bepalen dat aan de echtgenoot die onvoldoende inkomsten heeft om in zijn levensonderhoud te voorzien en deze inkomsten ook niet in redelijkheid kan verwerven (hierna: de alimentatiegerechtigde), een uitkering tot levensonderhoud wordt toegekend ten laste van de andere echtgenoot (hierna: de alimentatieplichtige). Dit wordt ook wel partneralimentatie genoemd. Ten aanzien van de regeling omtrent de partneralimentatie kennen de echtgenoten contractsvrijheid. De echtgenoten kunnen op grond van artikel 1:158 BW bij overeenkomst de duur en de hoogte van de partneralimentatie bepalen. De echtgenoten zijn daarbij niet gebonden aan bepaalde maatstaven. Blijkens artikel 1:159 lid 1 BW kunnen de echtgenoten tevens een niet-wijzigingsbeding opnemen in de overeenkomst. Een niet-wijzigingsbeding houdt in dat de echtgenoten overeenkomen dat de overeenkomst in beginsel niet door de rechter gewijzigd kan worden als er sprake is van een wijziging van omstandigheden waardoor de overeenkomst niet meer aan de wettelijke maatstaven voldoet. De echtgenoten kunnen ook overeenkomen dat er géén partneralimentatie betaald wordt, er wordt dan een zogenaamd nihilbeding in de overeenkomst opgenomen. Artikel 1:400 lid 2 BW, waarin wordt bepaald dat overeenkomsten waarbij van het volgens de wet verschuldigde levensonderhoud wordt afgezien nietig zijn, is niet van toepassing op partneralimentatie.

Het toekennen van kinder- en partneralimentatie is gebaseerd op onderhoudsverplichtingen. Deze onderhoudsverplichtingen geven uitdrukking aan de maatschappelijke betekenis van een huwelijk, een gezin en een familie. Van echtgenoten, ouders en kinderen, maar ook van verder verwijderde bloed- en aanverwanten werd als vanzelfsprekend verwacht dat zij elkaar in financieel opzicht zouden bijstaan.¹⁴ Nu er een korte inleiding is gegeven op de systematiek van kinder- en partneralimentatie, is het nu tijd om in de volgende paragraaf in te gaan op het rapport Alimentatienormen, dat de basis vormt van de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie.

2.2 Toelichting rapport Alimentatienormen

De wet biedt weinig aanknopingspunten over de wijze waarop de hoogte van de alimentatie berekend dient te worden. Het gevolg van deze wettelijke ruimte is dat rechters concrete alimentatiebedragen moeten afleiden van open en vage normen als behoefte en draagkracht. Een aantal rechters overleggen daarom vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw een paar keer per jaar hoe zij de wettelijke regels het beste in kunnen vullen.¹⁵ Deze rechterlijke samenwerking is vormgegeven in de Expertgroep Alimentatienormen, voorheen de Werkgroep Alimentatienormen. Het resultaat van deze rechterlijke samenwerking is het rapport Alimentatienormen. Het doel van het rapport Alimentatienormen is het leveren van een bijdrage aan de voorspelbaarheid en rechtszekerheid van de rechtspraak in alimentatiezaken.¹⁶ Het rapport is voor het eerst gepubliceerd in 1979 en geeft

¹² Van Duijvendijk-Brand en Wortmann 2009, p. 150.

¹³ Van Riemsdijk 2013, p. 76.

¹⁴ Asser/De Boer 1* 2010/1025.

¹⁵ Dijksterhuis 2008, p. 5.

¹⁶ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 3.

aanbevelingen voor een eenvormige en praktische invulling van de wettelijke maatstaven behoefte en draagkracht.

De Hoge Raad heeft in jurisprudentie¹⁷ geoordeeld dat het rapport geen recht is in de zin van artikel 79 van de Wet op de rechterlijke organisatie (hierna: Wet RO), waardoor een beschikking in cassatie niet vernietigd kan worden vanwege schending van de aanbevelingen in het rapport Alimentatienormen. Ook zijn rechters niet gebonden aan de aanbevelingen in het rapport¹⁸ en is het aan de rechter om te beoordelen of en in hoeverre de richtlijnen in een concreet geval moeten worden toegepast en behoeft de rechter deze beslissing niet te motiveren.¹⁹ Voorafgaand aan de eerste publicatie van het rapport Alimentatienormen bestond het voornemen om bindende regels over de hoogte en de toekenning van de alimentatiebedragen op te nemen in een Algemene Maatregel van Bestuur (hierna: AMvB), waardoor de rechter aan deze regels gehouden zou zijn en schending van deze regels ook aan de Hoge Raad voorgelegd zou kunnen worden.²⁰ Dit voornemen is echter niet gerealiseerd en daarom is het gebleven bij een rapport waar rechters niet aan gebonden zijn. In de praktijk wordt het rapport Alimentatienormen echter vaak nauw gevolgd.

Op 17 februari 2015 is er een wetsvoorstel²¹ ingediend in verband met de herziening van het stelsel van kinderalimentatie. In het wetsvoorstel wordt voorgesteld de berekeningsmethode van kinderalimentatie wettelijk te verankeren. Uit de Memorie van Toelichting²² op het wetsvoorstel blijkt dat de initiatiefnemers met het wetsvoorstel de in het algemeen door de rechterlijke macht gebruikte berekening, welke niet in de wet is vastgelegd, wensen te vereenvoudigen en transparanter te maken, waardoor ouders zelf in staat zijn een berekening te maken. De initiatiefnemers willen de regels over de alimentatieberekening in de wet verankeren om zo de rechtszekerheid te bevorderen en ook de verantwoordelijkheid voor de alimentatienormen bij de wetgever neer te leggen.²³ In het wetsvoorstel wordt onder meer voorgesteld om het recht op kinderalimentatie te beperken tot 18 jaar, tenzij het kind studeert of naar school gaat. In dat geval ontstaat een recht op kinderalimentatie tot 23 jaar. Ten tijde van het schrijven van dit onderzoeksrapport is het wetsvoorstel in behandeling bij de Tweede Kamer.

Daarnaast is er op 19 juni 2015 een wetsvoorstel²⁴ ingediend in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie. In dit wetsvoorstel wordt voorgesteld de regels met betrekking tot de berekening van de hoogte van de partneralimentatie vast te leggen in een AMvB. In het wetsvoorstel wordt bovendien voorgesteld de grondslag van partneralimentatie te wijzigen naar verlies van verdien capaciteit. In paragraaf 2.4.1 wordt nader ingegaan op de huidige grondslag van partneralimentatie. De initiatiefnemers stellen bovendien voor om de duur van partneralimentatie te verkorten. Ten tijde van het schrijven van dit onderzoeksrapport is ook dit wetsvoorstel nog in behandeling bij de Tweede Kamer. Nu deze wetsvoorstellen beide nog niet tot wet verheven zijn, wordt de berekeningssystematiek van zowel de kinder- als de partneralimentatie in dit onderzoeksrapport beschreven aan de hand van de aanbevelingen die daarover zijn opgenomen in het Rapport Alimentatienormen.

2.3 Berekeningssystematiek van kinderalimentatie

Indien een persoon verplicht is levensonderhoud te verstrekken aan twee of meer personen en zijn draagkracht onvoldoende is om volledig in de behoeften van de

¹⁷ HR 4 oktober 1985, ECLI:NL:HR:1985:AB8866.

¹⁸ HR 1 december 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1905.

¹⁹ HR 17 juni 1983, ECLI:NL:HR:1983:AG4619.

²⁰ Dijksterhuis 2008, p. 29.

²¹ *Kamerstukken II*, 2015/16, 34154, 6.

²² *Kamerstukken II*, 2015/16, 34154, 7, p. 1.

²³ *Kamerstukken II*, 2015/16, 34154, 7, p. 4.

²⁴ *Kamerstukken II*, 2014/15, 34231, 2. NvW: *Kamerstukken II*, 2014/15, 34231, 7.

onderhoudsgerechtigden te voorzien, hebben kinderen en stiefkinderen die de leeftijd van eenentwintig jaar nog niet hebben bereikt volgens artikel 1:400 BW voorrang boven alle andere onderhoudsgerechtigden. Deze voorrangsregel zorgt er in de praktijk voor dat er eerst wordt gekeken of er draagkracht is voor kinderalimentatie en er daarna wordt gekeken of er draagkracht resteert voor partneralimentatie. Daarom wordt in deze paragraaf de berekeningssystematiek van kinderalimentatie beschreven en in de volgende paragraaf de berekeningssystematiek van partneralimentatie.

In deze paragraaf wordt allereerst de wettelijke grondslag van kinderalimentatie beschreven (paragraaf 2.3.1). Daarna worden de wettelijke maatstaven voor het bepalen van de omvang van de kinderalimentatie toegelicht (paragraaf 2.3.2) en wordt de berekeningssystematiek van kinderalimentatie uiteengezet (paragraaf 2.3.3).

2.3.1 Wettelijke grondslag kinderalimentatie

De wettelijke verplichting van ouders om te voorzien in de kosten van hun kinderen is te vinden in titel 17 van Boek 1 van het BW. De eerste afdeling van deze titel behandelt in artikel 1:392 lid 1 sub a BW de algemene verplichting van ouders om levensonderhoud te verstrekken. Het artikel vermeldt niet ten opzichte van wie deze verplichting geldt, maar dat kan uit de verdere inhoud van titel 17 worden opgemaakt.²⁵ Het verstrekken van levensonderhoud is gericht op de instandhouding van de onderhoudsgerechtigde door het verschaffen en/of bekostigen van basale levensbehoeften van de onderhoudsgerechtigde, zoals onderdak, voedsel en kleding.²⁶ Indien het kind eenentwintig jaar of ouder is, geldt de verplichting van de ouders om levensonderhoud te verstrekken slechts indien het kind behoeftig is, blijkt uit artikel 1:392 lid 2 BW. Behoeftigheid houdt in dat men geen eigen middelen heeft om te kunnen voorzien in zijn eigen levensonderhoud en deze ook niet in redelijkheid kan verkrijgen.²⁷ De voorwaarde van behoeftigheid geldt slechts bij kinderen van eenentwintig jaar of ouder en niet bij jongere kinderen, omdat de onderhoudsverplichting van de ouder voortvloeit uit de natuurlijke en zedelijke plicht van ouders om voor hun minderjarige- en jongmeerderjarige kinderen te zorgen.²⁸

De onderhoudsverplichting van ouders jegens hun kinderen die de leeftijd van eenentwintig jaar nog niet hebben bereikt, omvat meer dan enkel het verstrekken van levensonderhoud. Ouders van minderjarige kinderen zijn op grond van artikel 1:404 lid 1 BW verplicht om naar draagkracht te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen. Artikel 1:404 BW vormt een uitwerking van het beginsel van artikel 1:392 BW.²⁹ Het voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding omvat, naast het verstrekken van levensonderhoud, ook de kosten van lichamelijke en geestelijke opvoeding.³⁰ Daaronder vallen dus onder meer de kosten van scholing, opleiding en vrijetijdsbesteding (zoals creatieve ontplooiing, sport en recreatie).³¹ Ouders van meerderjarige kinderen die de leeftijd van eenentwintig jaar nog niet hebben bereikt zijn op grond van artikel 1:395a BW verplicht te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van het kind. De term 'voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie' heeft dezelfde betekenis als de term 'voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding'.³² Artikel 1:395a BW is in werking getreden na de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd van eenentwintig naar achttien jaar. Zonder deze wetswijziging zou een ouder niet langer verplicht zijn te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van de kinderen die achttien jaar of ouder zijn.³³ De

²⁵ Asser/*De Boer* 1 * 2010/1059.

²⁶ Koens en Van der Linden 2010, p. 192.

²⁷ HR 30 juni 1939, NJ 1939, 818.

²⁸ Koens en Van der Linden 2010, p. 192.

²⁹ Asser/*De Boer* 1 * 2010/1062.

³⁰ Koens en Van der Linden 2010, p. 192.

³¹ Koens en Van der Linden 2010, p. 192.

³² Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 513.

³³ Asser/*De Boer* 1 * 2010/1083.

onderhoudsverplichting van ouders jegens meerderjarige kinderen wordt verder buiten beschouwing gelaten, omdat deze onderhoudsverplichting buiten het bestek van dit onderzoeksrapport valt.

Gedurende het huwelijk zijn echtgenoten op grond van artikel 1:82 BW *jegens elkaar* verplicht de tot het gezin behorende minderjarige kinderen te verzorgen en op te voeden en de kosten van die verzorging en opvoeding te dragen. Deze bepaling schept een verplichting tussen echtgenoten, tijdens het huwelijk.³⁴ Een echtscheiding maakt dan ook een einde aan de werking van dit artikel.³⁵ De onderhoudsverplichting van een ouder jegens zijn kind komt echter niet ten einde door een echtscheiding. Echtgenoten die gaan scheiden zullen dan ook afspraken moeten maken over de verdeling van de kosten van verzorging en opvoeding van de tot het gezin behorende minderjarige kinderen. Echtgenoten die samen minderjarige kinderen hebben zijn op grond van artikel 815 lid 3 sub c Rv immers verplicht om deze afspraken te maken, nu zij bij het verzoekschrift tot echtscheiding op grond van artikel 815 lid 2 Rv een door hen beide ondertekend ouderschapsplan dienen te overleggen waarin onder meer over dit onderwerp afspraken zijn gemaakt. Indien de ouders hebben afgesproken dat de kinderen na de echtscheiding de hoofdverblijfplaats bij een van de ouders hebben, zal deze ouder in veel gevallen de kosten voor de kinderen voor zijn rekening nemen. Dat geldt echter niet voor alle kosten, want de andere ouder zal verblijfskosten maken gedurende de tijd dat de kinderen bij hem verblijven. Vaak is het zo dat deze ouder door middel van kinderalimentatie bijdraagt in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen, waarbij er rekening wordt gehouden met de verblijfskosten die hij voor zijn rekening neemt. Het kan echter ook zo zijn dat de ouder bij wie de kinderen de hoofdverblijfplaats hebben kinderalimentatie dient te betalen aan de andere ouder, gezien hun verschil in draagkracht om de kosten te dragen. In de volgende paragraaf wordt beschreven welke wettelijke maatstaven een rol spelen bij het bepalen van de omvang van de kinderalimentatie.

2.3.2 Wettelijke maatstaven omvang kinderalimentatie

Bij het bepalen van de omvang van de kinderalimentatie wordt er op grond van artikel 1:397 lid 1 BW enerzijds rekening gehouden met de behoefte van het minderjarige kind en anderzijds met de draagkracht van de alimentatieplichtige. Het laagste bedrag van deze twee vormt de bovengrens voor het vaststellen van de bijdrage.³⁶ Indien de draagkracht van de alimentatieplichtige lager is dan de behoefte van de onderhoudsgerechtigde, kan er dus niet volledig in de behoefte van het kind worden voorzien. Omgekeerd geldt dat indien met het vastgestelde bedrag de behoefte van het kind volledig gedekt is, het niet relevant is dat de draagkracht van de onderhoudsplichtige een hogere bijdrage toelaat.³⁷

Artikel 1:397 lid 1 BW is opgenomen in de eerste afdeling van titel 17 van Boek 1 van het BW, de afdeling met algemene bepalingen. Van Mourik stelt in zijn boek dan ook dat in de verhouding van de ouders tot hun kinderen jonger dan achttien jaar de behoefte van het kind er niet toe doet en dat verdedigbaar is dat dit ook geldt voor de kosten van levensonderhoud en studie van kinderen in de leeftijd van achttien tot eenentwintig jaar.³⁸ Deze stellingname wordt in dit onderzoeksrapport niet gevolgd, de behoefte van een kind vormt wel degelijk een maatstaf voor het bepalen van de omvang van de kinderalimentatie. Dat blijkt allereerst uit het rapport Alimentatienormen, nu dit rapport een gehele paragraaf wijdt aan de behoefte van het kind.³⁹ De tweede afdeling van titel 17 van Boek 1 van het BW bevat weliswaar

³⁴ Van Duijvendijk-Brand, in: *T&C Burgerlijk Wetboek* 2015, art. 1:82 BW (online, laatst bijgewerkt op 15 februari 2017).

³⁵ Van Mourik en Verstappen 2006, p. 727.

³⁶ HR 9 maart 1979, NJ 1981, 612.

³⁷ HR 9 maart 1979, NJ 1981, 612.

³⁸ Van Mourik en Nuytinck 2012, p. 161.

³⁹ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 6.

bijzondere bepalingen voor de verplichting van ouders te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen, maar de voorschriften van de eerste afdeling zijn steeds mede van toepassing, tenzij daarvan expliciet wordt afgeweken. De behoefte van een kind wordt gevormd door de kosten van verzorging en opvoeding, want artikel 1:404 lid 1 BW vormt een uitwerking van artikel 1:397 lid 1 BW. Bovendien stelt prof. mr. Vlaardingerbroek in zijn boek dat voor de berekening van kinderalimentatie enerzijds de behoefte van het kind van belang is en anderzijds de draagkracht van de ouders.⁴⁰ Ook in rechterlijke uitspraken wordt stevast gesproken over de behoefte van het kind, een voorbeeld daarvan is een uitspraak waarin het gerechtshof overweegt dat volgens vaste rechtspraak het netto gezinsinkomen in de laatste periode van het huwelijk een belangrijke factor is bij de bepaling van de behoefte aan alimentatie van minderjarige kinderen.⁴¹ In de volgende paragraaf wordt de berekeningssystematiek van kinderalimentatie uiteengezet, waardoor duidelijk zal worden op welke wijze de wettelijke maatstaven behoefte en draagkracht een rol spelen bij het bepalen van de omvang van de kinderalimentatie.

2.3.3 De berekeningssystematiek

In deze paragraaf wordt de berekeningssystematiek van kinderalimentatie uiteengezet. De wijze waarop het netto besteedbaar inkomen wordt vastgesteld, vormt het onderwerp van de eerste paragraaf (paragraaf 2.3.3.1). Aan de hand van dit gezinsinkomen kan de behoefte van de minderjarige kinderen worden bepaald, de wijze waarop de behoefte wordt bepaald vormt het onderwerp van de daaropvolgende paragraaf (paragraaf 2.3.3.2). Vervolgens wordt de draagkrachtberekening ten behoeve van kinderalimentatie beschreven (paragraaf 2.3.3.3) en wordt de draagkrachtvergelijking toegelicht (paragraaf 2.3.3.4).

2.3.3.1 Netto besteedbaar gezinsinkomen

Allereerst wordt het netto besteedbaar gezinsinkomen van de ouders vastgesteld. Het netto besteedbaar gezinsinkomen wordt gevormd door het netto besteedbaar inkomen van de ouders tijdens het huwelijk tezamen. Het netto besteedbaar inkomen kan worden bepaald met behulp van de bruto of de netto methode.⁴² De netto methode is eenvoudiger en kan worden gebruikt indien uit de inkomensgegevens van de betreffende ouder blijkt dat het inkomen exclusief vakantietoeslag lager is dan € 1.400 bruto per maand. Het uitgangspunt bij deze methode is dat de gehele berekening wordt uitgevoerd met netto bedragen op maandbasis, waarbij weekbedragen worden omgerekend.⁴³ De bruto methode is uitgebreider en kan worden gebruikt indien het bruto inkomen hoger is dan € 1.400 per maand of indien niet op voorhand kan worden bepaald dat er enkel belasting wordt betaald in schijf 1. Bij de bruto methode wordt het bruto inkomen (inclusief bonus en vakantietoeslag) verminderd met de op dit inkomen drukkende belastingen en premies, waarbij de heffingskortingen worden verrekend. Indien een ouder in loondienst is, wordt zijn bruto inkomen vastgesteld aan de hand van jaaropgaven en loonstroken. Indien een ouder een uitkering geniet, wordt zijn bruto inkomen vastgesteld aan de hand van jaaropgaven en uitkeringsspecificaties en indien een ouder een ondernemer is wordt zijn bruto inkomen vastgesteld aan de hand van een jaarrekening.⁴⁴ De Expertgroep beveelt aan om het inkomen van een ouder te vermeerderen met het kindgebonden budget waar de ouder tijdens het huwelijk aanspraak op had.⁴⁵ Het netto besteedbaar inkomen van de ouders per maand tijdens het huwelijk tezamen vormt het gezinsinkomen.

⁴⁰ Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 506.

⁴¹ Hof 21 januari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:529.

⁴² Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 7.

⁴³ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 8.

⁴⁴ Kopgroep Werkgroep Alimentatienormen 2012, p. 13.

⁴⁵ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 7.

2.3.3.2 Behoeft minderjarige kinderen en zorgkorting

Vervolgens wordt aan de hand van het netto gezinsinkomen, het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen de behoefte van de minderjarige kinderen bepaald. De behoefte van minderjarige kinderen wordt op grond van artikel 1:404 lid 1 BW gevormd door de kosten voor verzorging en opvoeding van het minderjarige kind. Ouders kunnen zelf een berekening van de kosten van het kind overleggen, blijkens een uitspraak van het gerechtshof is een aan de hand van de werkelijk gemaakte kosten vastgestelde behoefte van een kind - zonder meer - niet in strijd met de wettelijke maatstaven.⁴⁶ In Nederland is het echter vaste praktijk om tabellen te raadplegen⁴⁷ waarin afhankelijk van het netto gezinsinkomen van de ouders tijdens het huwelijk, het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen is weergegeven wat de behoefte van het kind is.⁴⁸ De behoefte wordt dan gevormd door wat een gezin dat in soortgelijke omstandigheden verkeert, voor de kinderen uitgeeft.⁴⁹ De kinderbijslag die door een ouder wordt ontvangen is in de behoeftetabellen op de totale kosten voor kinderen in mindering gebracht. In het volgende hoofdstuk worden de behoeftetabellen van kinderalimentatie verder toegelicht.

Nadat de behoefte van de kinderen aan de hand van de behoeftetabellen is bepaald, wordt aan de hand van het gemiddeld aantal dagen per week dat het kind doorbrengt bij de alimentatieplichtige bepaald welke zorgkorting de alimentatieplichtige in mindering kan brengen op zijn aandeel in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige.⁵⁰ De zorgkorting heeft betrekking op de kosten die de alimentatieplichtige maakt voor het verblijf van de kinderen en bestaat uit een percentage van de behoefte. De ouder bij wie het kind de hoofdverblijfplaats heeft, wordt geacht de verblijfsverhogende kosten voor zijn of haar rekening te nemen.⁵¹ De zorgkortingspercentages zijn gebaseerd op het gegeven dat de verblijfskosten voor een kind € 5,- per dag zouden zijn. Bij een standaard omgangsregeling, waarbij een kind elke twee weken twee dagen en drie weken vakantie bij de andere ouder doorbrengt, verblijft het kind 67 dagen per jaar bij deze ouder. De ouder zou dan € 335,- per jaar kwijt zijn aan de kosten voor het kind, wat neer komt op € 28,- per maand. Bij een netto inkomen van € 2.000 per maand vormt dat bij twee kinderen 15% van de behoefte. Het rapport Alimentatienormen vermeldt dat de zorgkorting ten minste 15% van de behoefte bedraagt, omdat ouders onderling en jegens het kind het recht en de verplichting hebben tot omgang. Als vuistregel worden de verblijfskosten uitgedrukt in een percentage van de behoefte, aan de hand van de zorgverdeling levert dat de volgende zorgkortingspercentages op:

- 15% bij gedeelde zorg op gemiddeld 1 dag per week;
- 25% bij gedeelde zorg op gemiddeld 2 dagen per week;
- 35% bij gedeelde zorg op gemiddeld 3 dagen per week.⁵²

Bij co-ouderschap, waarbij het kind 3,5 dag per week bij de alimentatieplichtige verblijft, kunnen de partijen in onderling overleg overeenkomen dat zij een ander zorgkortingspercentage hanteren, bijvoorbeeld een zorgkortingspercentage van 40%. Partijen die co-ouderschap hanteren kunnen ook andere afspraken maken over de kostenverdeling en daarbij ook een ander zorgkortingspercentage hanteren dan de

⁴⁶ Hof 18 januari 2009, ECLI:NL:GHSGR:2009:BH4118.

⁴⁷ Zie bijlage 2.

⁴⁸ Keijser en Lohuis 2014, p. 165.

⁴⁹ Wortmann, in: *GS Personen- en Familierecht*, afd. 2 Boek 1 BW, aant. 1 (online, laatst bijgewerkt op: 14 februari 2016).

⁵⁰ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 15.

⁵¹ Zie ook Rb. 7 december 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:16066.

⁵² Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 16.

zorgkortingspercentages volgens het rapport Alimentatienormen.⁵³ De partijen kunnen namelijk ook zogenaamde 'behoefteijstjes' overleggen waarin zij hebben weergegeven wat volgens hen de kosten voor de kinderen zijn. Deze kosten worden dan beschouwd als de verblijfsoverstijgende kosten. Door de behoefte van het kind volgens de behoefte tabel te verminderen met deze kosten, resteren de verblijfskosten voor het kind. Aan de hand van de verdeling van de zorg tussen de partijen kan dan bepaald worden welke zorgkorting de alimentatieplichtige in mindering kan brengen op zijn aandeel in de behoefte van het kind. Dit kan dus een percentage zijn wat anders is dan het percentage dat van toepassing zou zijn volgens het rapport Alimentatienormen.

Bijzondere jurisprudentie zorgkortingspercentage co-ouderschap

In dit onderdeel worden een aantal bijzondere uitspraken met betrekking tot het zorgkortingspercentage bij co-ouderschap gehanteerd. De eerste zaak is een zaak van het gerechtshof. Het gerechtshof zag in deze zaak, waarin er sprake was van co-ouderschap, anders dan de alimentatieplichtige geen aanleiding om vanwege het co-ouderschap, waarbij de kinderen 3,5 dag per week bij de man verbleven, af te wijken van de forfaitaire berekening van de zorgkorting. Nu er tussen partijen geen overeenstemming bestond over de kostenverdeling, nam het gerechtshof overeenkomstig de aanbevelingen van de Expertgroep in het rapport Alimentatienormen een zorgkortingspercentage van 35% in aanmerking.⁵⁴ In een andere zaak becijferde het gerechtshof het zorgkortingspercentage op 50%, omdat de minderjarige kinderen ieder bij een andere ouder stonden ingeschreven, de zorg- en opvoedingstaken gelijk verdeeld waren en beide ouders voor het kind dat op zijn of haar adres stond ingeschreven de verblijfsoverstijgende kosten voor zijn rekening nam.⁵⁵ Het bijzondere aan deze zaak is dat de zorgkorting niet alleen betrekking had op de verblijfskosten die de alimentatieplichtige maakte voor het verblijf van het minderjarige kind, maar ook op de verblijfsoverstijgende kosten. Nu de draagkracht van de alimentatieplichtige hoger was dan de draagkracht van de alimentatiegerechtigde, diende de alimentatieplichtige ondanks het zorgkortingspercentage van 50% bij te dragen in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige. Tot slot een zaak waarin er een zorgkortingspercentage werd toegepast van 65%. Het bijzondere in deze zaak was dat de ouder bij wie de kinderen de hoofdverblijfplaats hadden kinderalimentatie moest betalen aan de andere ouder, dat volgde uit de vergelijking tussen hun draagkracht om bij te dragen in de kosten voor de kinderen. Het zorgkortingspercentage van 65% zag op de verblijfskosten en de verblijfsoverstijgende kosten die de alimentatieplichtige voor haar rekening zou nemen.⁵⁶

Het bedrag dat de alimentatieplichtige op zijn aandeel in de behoefte van het minderjarige kind in mindering kan brengen, wordt berekend door het zorgkortingspercentage te vermenigvuldigen met de behoefte van het minderjarige kind. Indien de gezamenlijke draagkracht van de onderhoudsplichtigen onvoldoende is om in de totale behoefte van het minderjarige kind te voorzien, kan de alimentatieplichtige de zorgkorting niet volledig in mindering brengen op zijn aandeel in de behoefte van de minderjarige. Het tekort aan draagkracht wordt dan gelijkelijk verdeeld tussen de onderhoudsplichtigen, dit tekort wordt vervolgens in mindering gebracht op de zorgkorting die de alimentatieplichtige kan hanteren.⁵⁷

2.3.3.3 Draagkrachtberekening ten behoeve van kinderalimentatie

De draagkrachtberekening van alimentatie valt uiteen in twee berekeningen: de draagkrachtberekening ten behoeve van kinderalimentatie en de draagkrachtberekening ten behoeve van partneralimentatie. Deze berekeningen kennen ieder hun eigen methodiek. Op

⁵³ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 17.

⁵⁴ Hof 30 juni 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:5404.

⁵⁵ Hof 12 april 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1174.

⁵⁶ Hof 12 oktober 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:3091.

⁵⁷ Zie ook Hof 12 april 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1174.

deze plaats wordt de draagkrachtberekening ten behoeve van kinderalimentatie beschreven, de draagkrachtberekening ten behoeve van partneralimentatie komt later in dit hoofdstuk aan de orde.

De draagkrachtberekening ten behoeve van kinderalimentatie gaat uit van een forfaitaire benadering. Dit houdt in dat er bij het berekenen van de draagkracht op een aantal plaatsen wordt gerekend met vaste bedragen en percentages in plaats van met feitelijke bedragen. Deze forfaitaire benadering is het gevolg van de richtlijn kinderalimentatie, die op 1 april 2013 de berekeningssystematiek van kinderalimentatie ingrijpend wijzigde. Deze richtlijn is opgesteld door de Expertgroep Alimentatienormen (toen nog: Werkgroep Alimentatienormen) en is verwerkt in het rapport Alimentatienormen. Het doel van deze richtlijn was om het systeem van kinderalimentatie eenvoudiger en voorspelbaarder te maken.⁵⁸ Het gerechtshof heeft zich op 15 juni 2016 uitgelaten over het forfaitaire stelsel. Het gerechtshof onderschrijft dat de alimentatierechter bij de vaststelling van kinderalimentatie in beginsel rekening dient te houden met alle feiten en omstandigheden van het geval. Dit brengt volgens het gerechtshof echter niet met zich mee dat het in strijd is met het wettelijke kader indien de alimentatierechter bij de bepaling van de draagkracht rekening houdt met forfaitaire normen. Naar het oordeel van het gerechtshof kan het forfaitair rekensysteem met betrekking tot de draagkracht echter niet worden gehanteerd indien de werkelijke lasten van de alimentatieplichtige aanmerkelijk lager zijn en uitsluitend als gevolg van deze rekenmethode niet meer volledig in de behoefte van het kind of de kinderen kan worden voorzien.⁵⁹

In een zaak waarin bleek dat de alimentatieplichtige onvoldoende draagkracht had om volledig in de behoefte van de kinderen te voorzien, maar er vervolgens wel draagkracht bleek te resteren voor partneralimentatie, bepaalde de rechtbank dat de alimentatieplichtige zowel zijn draagkracht voor kinderalimentatie als zijn draagkracht voor partneralimentatie moest aanwenden voor de kinderen. De motivering hiervoor was dat kinderen op grond van artikel 1:401 lid 1 BW voorrang hebben op alle andere onderhoudsgerechtigden. De alimentatieplichtige verzocht in deze zaak om in zijn geval niet de forfaitaire draagkrachttabel te hanteren, omdat dit in zijn geval als gevolg zou hebben dat hij onvoldoende middelen overhield om in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. De rechtbank week echter niet van de forfaitaire benadering af, omdat de werkelijke woonlasten van de man niet hoger waren dan de forfaitaire woonlasten.⁶⁰ Gelet op de uitspraak van het gerechtshof van 15 juni 2016, is het niet onwaarschijnlijk dat de rechtbank in dit geval de forfaitaire draagkrachtberekening niet gehanteerd zou hebben indien deze zaak zich na de uitspraak van het gerechtshof voor had gedaan en een van de partijen hier een beroep op had gedaan. De woonlasten van de alimentatieplichtige waren namelijk aanmerkelijk lager dan de forfaitaire woonlast en als gevolg van deze rekenmethode kon niet volledig in de behoefte van de kinderen worden voorzien.

De draagkracht van de ouders omvat het vermogen om uit de middelen waarover zij beschikken iets af te staan ten behoeve van het kind.⁶¹ De draagkracht heeft betrekking op het inkomen na de echtscheiding. De draagkracht wordt bepaald aan de hand van het netto besteedbaar inkomen. In veel gevallen is het inkomen van de ouders na de echtscheiding gelijk aan het inkomen tijdens het huwelijk en kan het bruto inkomen bij de draagkracht worden overgenomen zoals dat is weergegeven bij de behoefte. Ook hier geldt overigens dat het netto besteedbaar inkomen kan worden vastgesteld volgens de bruto of de netto methode.⁶² Voor een toelichting op dit onderscheid, zie paragraaf 2.3.3.1.

⁵⁸ Werkgroep Alimentatienormen 2012.

⁵⁹ Hof 15 juni 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1736. Zie ook: Scheper, *EB* 2017/1.

⁶⁰ Rb. 16 juli 2011, ECLI:NL:RBOVE:2014:5197.

⁶¹ HR 25 mei 1962, NJ 1962, 266.

⁶² Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 7.

Er zijn verschillende regelingen vanuit de overheid om ouders tegemoet te komen in de kosten voor kinderen. Uit de voorgaande paragraaf bleek al dat ouders recht kunnen hebben op kinderbijslag en dat de kinderbijslag de behoefte van een kind verlaagt. Een ouder aan wie kinderbijslag wordt betaald kan op grond van artikel 2 lid 1 van de Wet op het kindgebonden budget aanspraak hebben op kindgebonden budget. De hoogte van het kindgebonden budget is op grond van artikel 2 lid 2 van de Wet op het kindgebonden budget allereerst afhankelijk van het aantal minderjarige kinderen waarvoor aanspraak op kindgebonden budget bestaat. Daarnaast is de leeftijd van de minderjarige kinderen bepalend voor de hoogte van het kindgebonden budget, nu blijkt artikel 2 lid 3 van de Wet op het kindgebonden budget het kindgebonden budget verhoogd wordt indien het minderjarige kind de leeftijd van twaalf jaar bereikt. Het kindgebonden budget kan verhoogd worden met een alleenstaande-ouderkop indien er sprake is van een alleenstaande ouder, zonder toeslagpartner in de zin van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen. Tot slot is de hoogte van het kindgebonden budget afhankelijk van het inkomen van de ouder en een eventuele toeslagpartner. Er bestaat op grond van artikel 1 lid 4 van de Wet op het kindgebonden budget geen aanspraak op kindgebonden budget indien het vermogen van de ouder en zijn eventuele toeslagpartner te hoog is.

In artikel 1 onder b van de Wet op het kindgebonden budget wordt het kindgebonden budget omschreven als een financiële bijdrage van het Rijk in de kosten voor kinderen. In de praktijk bestond de vraag of het kindgebonden budget inclusief de alleenstaande-ouderkop de behoefte van een kind aan een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding verlaagde of dat het kindgebonden budget de draagkracht van de ouder die het ontving, verhoogde. Deze vraag werd in de vorm van een prejudiciële vraag voorgelegd aan de Hoge Raad en de Hoge Raad nam op 9 oktober 2015 zijn beslissing.⁶³ De Hoge Raad constateerde dat de Expertgroep Alimentatienormen in de periode van 1 januari 2009 tot 1 januari 2013 had aanbevolen om het kindgebonden budget in aanmerking te nemen bij de draagkracht van de ouder die het ontving, in de periode 1 januari 2013 tot eind 2014 werd aanbevolen om het kindgebonden budget in mindering te brengen op de behoefte van het minderjarige kind. De Hoge Raad bepaalde dat het kindgebonden budget de behoefte van een kind aan een bijdrage in zijn kosten niet diende te verlagen, omdat deze werkwijze ervoor zou kunnen zorgen dat de te betalen kinderalimentatie zodanig laag was, dat het grotendeels aan de overheid werd overgedragen om te voorzien in deze kosten. Het is echter primair de taak van de ouders om te voorzien in de kosten van hun kinderen. De Hoge Raad bepaalde dan ook dat het kindgebonden budget in aanmerking dient te worden genomen bij de draagkracht van de ouder die het kindgebonden budget ontvangt. Het kindgebonden budget verhoogt namelijk het inkomen en daarmee de mogelijkheden van de ouder om bij te dragen in de kosten voor het kind. Bovendien, bepaalde de Hoge Raad, wordt de behoefte van minderjarige kinderen vormgegeven door wat het kind nodig heeft.

Als het netto besteedbaar inkomen is vastgesteld kan aan de hand van de draagkrachttabel⁶⁴ de draagkracht van de onderhoudsplichtigen worden bepaald. Een korte toelichting op deze tabel is op zijn plaats. Een deel van het netto besteedbaar inkomen levert geen draagkracht op, het draagkrachtloos inkomen.⁶⁵ De draagkrachttabel houdt op forfaitaire wijze rekening met de redelijke kosten van levensonderhoud van de onderhoudsplichtige.⁶⁶ Het draagkrachtloos inkomen bestaat uit een netto woonlast van 30% van het netto besteedbaar inkomen, de bijstandsnorm voor een alleenstaande, de ziektekosten en een bedrag voor de onvoorzienbare kosten. Vervolgens vindt er een correctie plaats door het gevonden bedrag te verminderen met de woonkostencomponent en de ziektekostencomponent van de bijstandsnorm, omdat reeds met deze lasten rekening is gehouden. Het netto besteedbaar inkomen verminderd met het draagkrachtloos inkomen vertegenwoordigt de

⁶³ HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3011.

⁶⁴ Zie bijlage 3.

⁶⁵ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 5.

⁶⁶ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 13.

draagkrachtruimte. Van de draagkrachtruimte is bij een netto besteedbaar inkomen van € 1.475 per maand of hoger 70% beschikbaar als draagkracht.

2.3.3.4 Draagkrachtvergelijking

Indien de partijen met hun draagkracht volledig in de behoefte van de minderjarige kinderen kunnen voorzien, wordt er een draagkrachtvergelijking gemaakt. Met de draagkrachtvergelijking worden de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen naar draagkracht verdeeld over de ouders. De verdeling van de kosten over beide ouders kan worden berekend volgens de formule: ieders draagkracht gedeeld door de totale draagkracht, vermenigvuldigd met de behoefte.⁶⁷ Indien de beschikbare draagkracht lager is dan de behoefte, vormt de draagkracht het bedrag aan alimentatie. Nadat het aandeel van de alimentatieplichtige in de kosten van verzorging en opvoeding is bepaald, wordt hierop de zorgkorting in mindering gebracht. Het resterende aandeel van de alimentatieplichtige in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen vormt de kinderalimentatie.

2.4 Berekeningssystematiek van partneralimentatie

Nadat in de voorgaande paragraaf de berekeningssystematiek van kinderalimentatie uiteen is gezet, wordt in deze paragraaf de berekeningssystematiek van partneralimentatie uiteengezet. In dit onderzoeksrapport wordt louter ingegaan op situaties waarin er naast partneralimentatie ook kinderalimentatie moet worden betaald, omdat de behoeftebepaling van minderjarige kinderen in dit onderzoeksrapport centraal staat. In situaties waarin enkel partneralimentatie moet worden betaald, speelt de behoefte van minderjarige kinderen geen rol en daarom worden deze situaties buiten beschouwing gelaten. Een bespreking van de beperkte wettelijke termijn van partneralimentatie bij korte kinderloze huwelijken ex artikel 1:157 lid 6 BW blijft dan ook achterwege.

In deze paragraaf wordt allereerst de wettelijke grondslag van partneralimentatie beschreven (paragraaf 2.4.1). Vervolgens worden de maatstaven die een rol spelen bij het bepalen van de omvang van de partneralimentatie toegelicht (paragraaf 2.4.2) en wordt de berekeningssystematiek van partneralimentatie uiteengezet (paragraaf 2.4.3).

2.4.1 Wettelijke grondslag partneralimentatie

Gedurende het huwelijk zijn echtgenoten op grond van artikel 1:81 BW elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd. Deze verplichting heeft vooral een niet-materiële, emotionele betekenis.⁶⁸ Uit dit artikel blijkt echter ook dat echtgenoten verplicht zijn elkaar het nodige te verschaffen. Deze verplichting ziet onder meer op het verstrekken van levensonderhoud aan elkaar. Het verstrekken van levensonderhoud is gericht op de instandhouding van de onderhoudsgerechtigde door het verschaffen en/of bekostigen van basale levensbehoeften van de onderhoudsgerechtigde, zoals onderdak, voedsel en kleding.⁶⁹ Daarnaast zijn echtgenoten op grond van artikel 1:84 BW gedurende het huwelijk verplicht de kosten van de huishouding te dragen. Bovengenoemde verplichtingen gelden ongeacht het huwelijksvermogensregime van de echtgenoten, omdat artikel 1:81 BW en artikel 1:84 BW zijn opgenomen in titel 6 van boek 1 van het BW en de bepalingen in deze titel van toepassing zijn op alle echtgenoten, ongeacht of men in gemeenschap van goederen of onder huwelijkse voorwaarden is getrouwd. De verplichtingen van artikel 1:81 en 1:84 BW gelden gedurende het huwelijk. Door het huwelijk is er echter een levensverhouding geschapen die ook na het huwelijk, zij het in beperktere omvang, haar werking behoudt.⁷⁰ Dit komt tot uitdrukking in partneralimentatie.

⁶⁷ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 15.

⁶⁸ Van Mourik en Nuytinck, 2012, p. 85.

⁶⁹ Koens en Van der Linden 2010, p. 192.

⁷⁰ HR 28 september 1977, ECLI:NL:PHR:1977:AC6056, m.nt. Luijten.

De wettelijke grondslag van partneralimentatie is artikel 1:157 lid 1 BW. Uit dit artikel blijkt dat de rechter bij de echtscheidingsbeschikking of bij latere uitspraak kan bepalen dat aan de echtgenoot die onvoldoende inkomsten heeft om in zijn levensonderhoud te voorzien en deze inkomsten ook niet redelijkerwijs kan verwerven, een uitkering tot levensonderhoud wordt toegekend ten laste van de andere echtgenoot. In de volgende paragraaf wordt beschreven welke maatstaven een rol spelen bij het bepalen van de omvang van deze uitkering.

2.4.2 Maatstaven omvang partneralimentatie

De maatstaven bij het bepalen van de omvang van de partneralimentatie zijn: de behoefte van de onderhoudsgerechtigde, de draagkracht van de alimentatieplichtige en andere, niet-financiële maatstaven. Artikel 1:397 lid 1 BW, waarin de wettelijke maatstaven behoefte en draagkracht voor het bepalen van de omvang van de onderhoudsverplichting worden verankerd, is niet van toepassing op echtgenoten om de weg vrij te houden voor niet-financiële maatstaven.⁷¹ Voorbeelden van niet-financiële maatstaven die een rol kunnen spelen bij het bepalen van omvang van de partneralimentatie zijn de duur van het huwelijk en de gedragingen van de onderhoudsgerechtigde.⁷² Het gerechtshof heeft onlangs een uitspraak gedaan waarin het bepaalde dat de lotsverbondenheid van het huwelijk door grievend gedrag van de vrouw was doorbroken, nu zij hun kind aan het gezag had onttrokken door het naar Nigeria over te brengen, waardoor betaling door de man van enige bijdrage in het levensonderhoud van de vrouw in redelijkheid niet van hem kon worden gevergd.⁷³ In de beschrijving van de berekeningssystematiek van partneralimentatie staat de behoefte van de onderhoudsgerechtigde en de draagkracht van de alimentatieplichtige centraal en worden de niet-financiële maatstaven verder buiten beschouwing gelaten.

2.4.3 De berekeningssystematiek

In deze paragraaf wordt de berekeningssystematiek van partneralimentatie uiteengezet. Allereerst wordt beschreven op welke wijze de behoefte van de alimentatiegerechtigde wordt bepaald (paragraaf 2.4.3.1). Vervolgens wordt de draagkrachtberekening ten behoeve van partneralimentatie toegelicht (paragraaf 2.4.3.2) en wordt de jusvergelijking beschreven (paragraaf 2.4.3.2).

2.4.3.1 Behoeft alimentatiegerechtigde

In de jurisprudentie⁷⁴ is een methode ontwikkeld om de behoefte van de alimentatiegerechtigde te bepalen. Deze methode wordt ook wel de 60%-methode of de Hof-methode genoemd. Het uitgangspunt van deze methode is dat de behoefte aan partneralimentatie wordt bepaald door de staat en stand zoals deze tijdens het huwelijk is gevoerd. In het kader daarvan wordt er voor het bepalen van de behoefte van de alimentatiegerechtigde aansluiting gezocht bij het netto besteedbaar gezinsinkomen, zoals dat is vastgesteld voor het bepalen van de behoefte van de minderjarige kinderen. Het netto besteedbaar gezinsinkomen wordt vervolgens verminderd met de behoefte van de kinderen, omdat dit deel van het gezinsinkomen wordt geacht beschikbaar te zijn geweest voor het levensonderhoud van beide partijen.⁷⁵ De behoefte van de echtgenoten wordt vervolgens gesteld op de helft van dit bedrag vermeerderd met 20%, wegens de hogere kosten van het niet langer voeren van een gezamenlijke gezinshuishouding. Dit komt neer op 60% van het gezinsinkomen nadat dit is verminderd met de behoefte van de kinderen. De behoefte van de alimentatiegerechtigde wordt vervolgens vastgesteld door dit bedrag te verminderen met het netto besteedbaar inkomen van de alimentatiegerechtigde per maand, waarna de netto

⁷¹ Asser/De Boer 1* 2010/628.

⁷² Asser/De Boer 1* 2010/629.

⁷³ Hof 26 januari 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:609.

⁷⁴ Hof 2 oktober 2003, ECLI:NL:GHSHE:2003:AM3088.

⁷⁵ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 10.

behoefte per maand resteert. De netto behoefte per maand wordt vervolgens via brutoering omgezet in een bruto bedrag, omdat de partneralimentatie bij de alimentatieplichtige aftrekbaar is en bij de alimentatiegerechtigde belastbaar. Het resultaat hiervan vormt de maximale alimentatie volgens de behoefte.

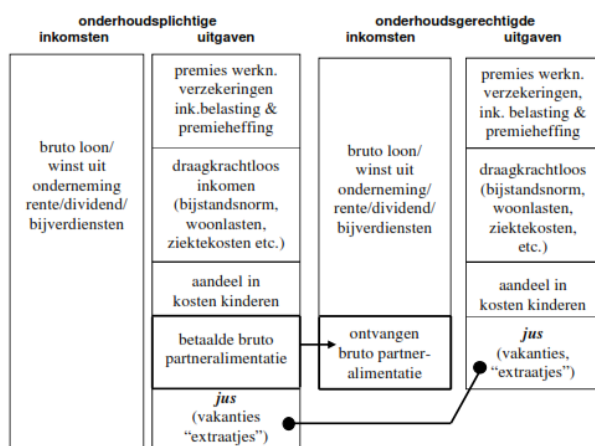
2.4.3.2 Draagkrachtberekening ten behoeve van partneralimentatie

Nadat de behoefte van de partners is vastgesteld, wordt de draagkracht van de echtgenoten berekend. De draagkracht wordt berekend aan de hand van het netto besteedbaar inkomen, waarbij ook hier geldt dat het netto besteedbaar inkomen wordt vastgesteld aan de hand van de bruto of de netto methode, zie voor een toelichting op dit onderscheid paragraaf 2.3.3.1. Aan de hand van het netto besteedbaar inkomen per maand wordt het draagkrachtloos inkomen bepaald. Het draagkrachtloos inkomen omvat het deel van het inkomen dat geen draagkracht oplevert.⁷⁶ In tegenstelling tot de systematiek van kinderalimentatie, gaat de systematiek van partneralimentatie niet uit van een forfaitaire benadering van de draagkracht. Het draagkrachtloos inkomen omvat de bijstandsnorm voor een alleenstaande en de relevante lasten van de alimentatieplichtige. Bij relevante lasten kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de woonlasten van de alimentatieplichtige, de zorgverzekeringskosten en herinrichtingskosten. Het draagkrachtloos inkomen wordt verminderd met de woonkostencomponent en de ziektekostencomponent van de bijstandsnorm, omdat er al rekening wordt gehouden met deze lasten. Vervolgens wordt het netto besteedbaar inkomen verminderd met het draagkrachtloos inkomen, waarna de draagkrachtruimte resteert. De draagkracht bedraagt 60% van de draagkrachtruimte. De draagkracht wordt tot slot verminderd met het aandeel van de betreffende echtgenoot in de behoefte van de kinderen. Ook de draagkracht van de alimentatieplichtige wordt gebruteerd, het resultaat hiervan vormt de maximale alimentatie volgens de draagkracht.

2.4.3.3 Jusvergelijking

Tot slot wordt er een jusvergelijking gemaakt. Dit houdt in dat er wordt gekeken bij welk bruto bedrag aan partneralimentatie de echtgenoten hetzelfde aan vrije ruimte per maand overhouden. De jusvergelijking wordt gemaakt om te voorkomen dat de alimentatiegerechtigde door de partneralimentatie in een betere positie komt dan de alimentatieplichtige.⁷⁷ Aan de hand van een vergelijking van inkomen en lasten wordt de maximale alimentatie volgens de jusvergelijking bepaald. De jusvergelijking wordt in figuur 1 schematisch weergegeven.

Figuur 1: Schematische weergave jusvergelijking⁷⁸

⁷⁶ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 12.

⁷⁷ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 17.

⁷⁸ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 18.

De toegepaste partneralimentatie bedraagt het laagste bedrag van de maximale alimentatie volgens de draagkracht, de behoefte en de jusvergelijking.

2.5 Tussenconclusie

Geconcludeerd kan worden dat het betalen van kinder- en partneralimentatie is gebaseerd op onderhoudsverplichtingen uit het Burgerlijk Wetboek. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie (vooralsnog) niet verankerd is in het Burgerlijk Wetboek, maar dat deze berekeningssystematiek is gebaseerd op aanbevelingen uit het rapport Alimentatienormen. Dit rapport is volgens vaste jurisprudentie van de Hoge Raad geen recht in de zin van artikel 79 Wet RO, maar de aanbevelingen uit dit rapport worden in de praktijk nauw gevolgd.

Daarnaast kan geconcludeerd worden dat de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie een aantal stappen omvat en dat er een nauwe samenhang bestaat tussen de berekeningssystematiek van kinderalimentatie en de berekeningssystematiek van partneralimentatie.

De in het licht van dit onderzoeksrapport belangrijkste stappen van de berekeningssystematiek van kinderalimentatie zijn:

- het vaststellen van het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk;
- het bepalen van de behoefte van de minderjarige kinderen door aan de hand van de behoeftetabellen te bepalen welk aandeel de ouders maandelijks hebben in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen;
- het bepalen van het zorgkortingspercentage aan de hand van de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken;
- het berekenen van de draagkracht van de ouders;
- het maken van een draagkrachtvergelijking tussen de ouders;
- het vaststellen van de bijdrage van de alimentatieplichtige in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen.

De in het licht van dit onderzoeksrapport belangrijkste stappen voor het vaststellen van de hoogte van de partneralimentatie zijn:

- het bepalen van de behoefte van de partner aan de hand van het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk, door dit gezinsinkomen te verminderen met de behoefte van de minderjarige kinderen en dit te vermenigvuldigen met 60%;
- het berekenen van de draagkracht van de partijen;
- het maken van een jusvergelijking tussen de partijen;
- het vaststellen van de bijdrage van de alimentatieplichtige in de kosten van levensonderhoud van de ex-partner.

Tevens kan geconcludeerd worden dat een belangrijke ontwikkeling in deze berekeningssystematiek is geweest dat de Hoge Raad in jurisprudentie heeft bepaald dat het kindgebonden budget inclusief de alleenstaande-ouderkop in aanmerking moet worden genomen bij de draagkracht van de ouder die het ontvangt en niet de behoefte van de minderjarige kinderen dient te verlagen, wat de kinderbijslag in de huidige systematiek overigens nog wel doet.

3. Huidige wijze behoeftebepaling minderjarige kinderen

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald eruit ziet. In het voorgaande hoofdstuk is dit al summier beschreven, maar een verdere beschrijving is onmisbaar om later in dit onderzoeksrapport een goede vergelijking te kunnen maken tussen de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald en de wijze waarop dit naar verwachting na de herziening van de behoeftetabellen zal gebeuren. Deze vergelijking maakt het mogelijk om naar aanleiding daarvan inzichtelijk te maken welke gevolgen de herziening heeft voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie. In dit hoofdstuk staan de behoeftetabellen en de jurisprudentie die daarmee samenhangt, centraal.

Dit hoofdstuk begint met een inleiding (paragraaf 3.1), waarin de aanbeveling in het rapport Alimentatienormen om de behoefte van minderjarige kinderen te bepalen aan de hand van de behoeftetabellen, wordt toegelicht. Vervolgens wordt het onderzoek dat ten grondslag ligt aan de behoeftetabellen beschreven (paragraaf 3.2) en daarna wordt de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald nader geanalyseerd (paragraaf 3.3). Het hoofdstuk wordt vervolgens afgesloten met een tussenconclusie (paragraaf 3.4).

3.1 Inleiding

De behoefte van minderjarige kinderen wordt blijkens artikel 1:404 lid 1 BW gevormd door de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen. In de praktijk werden deze kosten voor een kind lange tijd bepaald aan de hand van drie verschillende maatstaven: ofwel aan de hand van een onderzoek van het CBS naar de kosten voor kinderen, ofwel aan de hand van de pleeggeldvergoeding ofwel aan de hand van de hoogte van de uitkering voor wezen krachtens de Algemene Weduwen- en Wezenwet (hierna: AWW).⁷⁹ Deze drie maatstaven gaven ieder verschillende uitkomsten. Dat kwam voornamelijk doordat de pleeggeldvergoeding en de uitkering krachtens de AWW er geen rekening mee hielden dat de kosten per kind dalen naarmate er meer kinderen in een gezin zijn. Door deze verschillende uitkomsten bestond er in de praktijk behoefte aan de keuze voor één maatstaf om de kosten voor kinderen te bepalen. De keuze viel op de cijfers van het Nibud/CBS, omdat uit alle onderzoeken bleek dat de in de praktijk werkelijk gemaakte kosten van kinderen afhangen van twee belangrijke factoren: het aantal kinderen en het inkomen. Als bij de vaststelling van de behoefte aan kinderalimentatie met deze twee factoren rekening moet worden gehouden, was er geen andere keuze mogelijk dan de Nibud/CBS-cijfers, zo blijkt uit de verantwoording voor deze keuze.⁸⁰ Vanaf 1994 werd in het rapport Alimentatienormen dan ook aanbevolen om de behoefte van minderjarige kinderen te bepalen aan de hand van behoeftetabellen van het Nibud, gebaseerd op onderzoek van het CBS naar de kosten voor kinderen. Dit onderzoek wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

3.2 Onderzoek CBS naar kosten voor kinderen

De behoeftetabellen die gebruikt worden om de behoefte van minderjarige kinderen te bepalen, zijn gebaseerd op onderzoeken van het CBS naar de kosten van kinderen. De beschrijving van de budgetonderzoeken van het CBS in deze paragraaf, is gebaseerd op een artikel over de budgetonderzoeken in de jaren 1978-1981.⁸¹

In het budgetonderzoek werd aan huishoudens gevraagd om hun uitgaven bij te houden. De uitgaven van de huishoudens werden vervolgens in kaart gebracht, waarna bepaalde kosten aan de kinderen werden toegerekend. Dat gebeurde aan de hand van de volgende verdeelsleutels:

⁷⁹ Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994, p. 2.

⁸⁰ Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994, p. 3.

⁸¹ Van Gessel-Dabekaussen en Diederix 1981.

- uitgaven die **individueel** aan de leden van het huishouden toe te rekenen waren (bijvoorbeeld voor voeding) werden volgens een bepaalde verhouding aan de kinderen toegerekend, deze verhouding was gebaseerd op eerder onderzoek;
- uitgaven die **specifiek** voor de kinderen werden gedaan (bijvoorbeeld voor kleding en speelgoed), werden direct aan hen toegerekend;
- uitgaven die een zodanig **algemeen karakter** hadden, waarbij de invloed van de kinderen op deze uitgaven niet verondersteld kon worden (bijvoorbeeld voor groot onderhoud van de woning), werden niet aan de kinderen toegerekend;
- uitgaven die ten behoeve van de **gezamenlijke huishouding** werden gedaan (bijvoorbeeld woonlasten) werden aan de kinderen toegerekend door een vergelijking te maken tussen huishoudens zonder kinderen en huishoudens met kinderen.

Vervolgens werd in kaart gebracht welke uitgaven een gezin gemiddeld aan de kinderen besteed, al naar gelang de hoogte van het inkomen, het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen. Het CBS heeft daarna vastgesteld welk percentage van de totale uitgaven gemiddeld aan de kinderen werd besteed, afhankelijk van het aantal kinderen in het gezin. Het onderzoek had betrekking op gezinnen met één, twee en drie kinderen en het percentage van de totale uitgaven dat aan de kinderen werd besteed bleek respectievelijk 17, 25 en 33 procent te zijn.⁸² Omdat het onderzoek slechts betrekking had op gezinnen met maximaal drie kinderen, werden er in eerste instantie ook slechts tabellen voor drie kinderen gemaakt. Het CBS heeft het onderzoek herhaald in de periode 1995-2000⁸³ en uit dit onderzoek bleek dat het percentage van de uitgaven dat aan de kinderen werd besteed voor één, twee en drie kinderen respectievelijk 17, 26 en 33% was. Zie voor deze uitkomsten tabel 1.

Tabel 1: Procentuele kosten van kinderen 1995-2000⁸⁴

Procentuele kosten van kinderen van paren met kinderen, 1995-2000 ¹⁾						
	Besteedbaar inkomen (x 1 000 euro)					Totaal
	tot 16	16 tot 22,5	22,5 tot 30	30 tot 40	40 of meer	
Eenverdieners						
met 1 kind	18	17	17	16	17	17
leeftijd oudste kind:						
0 - 5 jaar	17	16	17	16	16	17
6 - 11 jaar	x	16	15	13	x	15
12 - 17 jaar	19	19	19	19	17	19
met 2 kinderen	28	27	26	26	25	26
leeftijd oudste kind:						
0 - 5 jaar	27	26	26	27	25	26
6 - 11 jaar	27	26	25	25	23	25
12 - 17 jaar	31	29	28	28	26	28
met 3 kinderen	36	33	32	32	30	32
leeftijd oudste kind:						
0 - 5 jaar	35	34	34	31	32	33
6 - 11 jaar	36	32	31	31	30	32
12 - 17 jaar	37	33	34	33	31	33
Tweeverdieners						
met 1 kind	19	17	18	17	17	17
leeftijd oudste kind:						
0 - 5 jaar	19	17	18	18	18	18
6 - 11 jaar	20	17	15	16	14	16
12 - 17 jaar	.	18	18	17	17	17
met 2 kinderen	26	27	26	26	27	26
leeftijd oudste kind:						
0 - 5 jaar	26	27	27	27	28	27
6 - 11 jaar	23	28	25	25	26	25
12 - 17 jaar	27	27	27	27	26	27
met 3 kinderen	x	35	35	33	33	34
leeftijd oudste kind:						
0 - 5 jaar	.	x	37	37	31	36
6 - 11 jaar	x	33	34	32	31	32
12 - 17 jaar	x	35	35	34	34	35

⁸² Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994, p. 5.

⁸³ Siermann, Teeffelen en Urlings 2004.

⁸⁴ Siermann, Teeffelen en Urlings 2004, p. 14.

Ook de budgetonderzoeken in de periode 1995-2000 hadden betrekking op gezinnen met één, twee en drie kinderen, want de gezinnen met vier kinderen waren onvoldoende vertegenwoordigd om daar betrouwbare uitspraken over te kunnen doen.⁸⁵ Desondanks voorzien de huidige behoeftetabellen ook in de situatie dat er vier kinderen zijn. Hoe het percentage voor vier kinderen berekend is, is gedurende het schrijven van dit onderzoeksrapport helaas in duisternis gebleven.

De huidige behoeftetabellen zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat van het netto gezinsinkomen de volgende percentages aan de kinderen wordt besteed:

- bij 1 kind: 17%;
- bij 2 kinderen 26%;
- bij 3 kinderen 33%;
- bij 4 kinderen 40%.⁸⁶

Procentuele kosten van kinderen wordt in CBS Equivalentiefactoren 1995-2000 omschreven als de bestedingen voor kinderen als percentage van de totale bestedingen van het huishouden.⁸⁷ In de behoeftetabellen zijn de bestedingen voor kinderen weergegeven als percentage van het gezinsinkomen dat maandelijks aan de kinderen wordt besteed. Hiermee wordt veronderstelt dat het gehele gezinsinkomen maandelijks uitgegeven wordt.

3.3 Behoeftebepaling minderjarige kinderen

Nadat de achtergrond van de behoeftetabellen is toegelicht, is het nu tijd om nader te kijken op welke wijze de behoefte van minderjarige kinderen aan de hand van de behoeftetabellen wordt bepaald. De percentages uit de CBS-onderzoeken vormen de basis voor de bedragen in de behoeftetabellen. In deze paragraaf wordt allereerst beschreven dat de behoefte van minderjarige kinderen is gerelateerd aan het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk (paragraaf 3.3.1). Daarna wordt beschreven dat de behoefte van minderjarige kinderen afhankelijk is van het aantal kinderen (paragraaf 3.3.2) en dat de behoeftetabellen het eigen aandeel van de ouders in de kosten voor kinderen weergeven (paragraaf 3.3.3). Vervolgens wordt de jurisprudentie behandeld over de bijzondere kosten die een correctie kunnen vormen op de behoefte zoals deze volgens de behoeftetabellen is bepaald (paragraaf 3.3.4).

3.3.1 Gerelateerd aan netto gezinsinkomen tijdens huwelijk

In het voorgaande hoofdstuk is beschreven dat het netto gezinsinkomen wordt gevormd door het netto besteedbaar inkomen van de ouders per maand tezamen. Indien het inkomen van één van de ouders na de echtscheiding het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk overschrijdt, wordt de behoefte bepaald aan de hand van het inkomen van deze ouder. De gedachte hierachter is dat de kinderen ook van deze inkomensstijging hadden geprofiteerd indien het huwelijk voort was blijven duren.⁸⁸

Het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk wordt bepalend geacht voor de uitgaven die tijdens het huwelijk aan het kind werden gedaan. De behoefte van een kind aan een bijdrage in de kosten voor verzorging en opvoeding wordt gerelateerd aan dit gezinsinkomen, omdat een kind in beginsel niet slechter af moet zijn door en na de echtscheiding van zijn ouders.⁸⁹ Het uitgangspunt is daarom dat het kind na de echtscheiding in principe in dezelfde welstand zou moeten blijven leven als tijdens het huwelijk. Indien de gezamenlijke draagkracht van de onderhoudsplichtigen na de echtscheiding onvoldoende is om in de totale behoefte van het kind te voorzien, kan dit uitgangspunt overigens niet worden verwezenlijkt. De behoeftetabellen zijn onderverdeeld in een aantal inkomenscategorieën. De huidige

⁸⁵ Siermann, Teeffelen en Urlings 2004, p. 10.

⁸⁶ 'Wat kost uw kind?', <https://www.nibud.nl/consumenten/themas/kinderen/kosten-van-kinderen>, geraadpleegd op 30 maart 2017.

⁸⁷ Siermann, Teeffelen en Urlings 2004, p. 10.

⁸⁸ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 7.

⁸⁹ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 5.

behoefte tabellen variëren van inkomenscategorieën van € 1.000 per maand of minder tot € 6.000 per maand of meer. De hoogste inkomenscategorie van de behoefte tabellen is in de loop der jaren een aantal keer gewijzigd. De eerste behoefte tabellen van 1994 kenden een hoogste inkomenscategorie van 5000 gulden of meer (€ 2.269). In 2002 werd dit uitgebreid naar € 3.500 en in 2006 naar € 5.000. In 2014 is dit voor het laatst uitgebreid naar € 6.000.

De Hoge Raad bepaalde in 2015 dat het niet voor de hand ligt dat de behoefte van een kind bij een netto gezinsinkomen van € 11.164 gelijk zou zijn aan de behoefte bij het destijds in de tabel voorkomende netto gezinsinkomen van € 5.000 of meer.⁹⁰ Indien de partijen een aanmerkelijk hoger netto gezinsinkomen hebben dan waar de behoefte tabellen in voorzien, kan dat dus een reden zijn om de behoefte van de minderjarige kinderen naar boven bij te stellen. Indien de partijen het hier niet over eens zijn, is het aan de partij die zich erop beroept om deze hogere kosten voldoende te onderbouwen. Indien de partijen het erover eens zijn dat de behoefte van de minderjarige kinderen in hun geval hoger is, kunnen zij dit in het echtscheidingsconvenant overeenkomen.

In de jurisprudentie is een voorbeeld te vinden waarin aansluiting werd gezocht bij de aangepaste behoefte tabellen, ondanks dat de partijen in 2013 feitelijk uiteengingen. De motivering hiervoor was dat de partijen een netto gezinsinkomen hadden van € 6.277 per maand en uit nader onderzoek was gebleken dat de behoefte van minderjarige kinderen bij een netto gezinsinkomen van € 6.000 of meer hoger was dan bij een netto gezinsinkomen van € 5.000 of meer.⁹¹ In een andere zaak droeg een van de partijen aan dat er bij het bepalen van de behoefte van het kind aansluiting moest worden gezocht bij de aangepaste tabellen van 2014, omdat er sprake was van een netto gezinsinkomen van € 6.322. Het gerechtshof volgde dit echter niet en zocht aansluiting bij de tabellen van 2012, omdat partijen in dat jaar uit elkaar waren gegaan en ook in dat jaar afspraken hadden gemaakt over de wijze waarop zij de kosten van de kinderen zouden dragen.⁹²

In de jurisprudentie is ook een voorbeeld te vinden waarin de partijen onderling waren overeengekomen dat de behoefte van de minderjarige kinderen € 5.922 bedroeg in plaats van het bedrag van € 1.820 volgens de behoefte tabel, omdat zij een netto gezinsinkomen hadden van € 25.000. De alimentatieplichtige deed vervolgens bij de rechtbank een beroep op grove miskennen van de wettelijke maatstaven in de zin van artikel 1:401 lid 5 BW. De rechtbank vond dit onvoldoende onderbouwd en hield de behoefte aan zoals deze door partijen was overeengekomen.⁹³ Tot slot kunnen partijen overeenkomen dat zij de behoefte maximeren door uit te gaan van een netto gezinsinkomen van € 6.000, ook al is er sprake van een hoger netto gezinsinkomen.

3.3.2 Behoefte afhankelijk van aantal minderjarige kinderen

De hoogte van de behoefte van minderjarige kinderen is afhankelijk van het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk en het aantal kinderen in het gezin. Afhankelijk van de vraag of er sprake is van 1, 2, 3 of 4 kinderen wordt respectievelijk 17, 26, 33, 40% van dit gezinsinkomen gemiddeld aan kinderen besteed.

Niet altijd is er sprake van een gezin dat enkel bestaat uit kinderen van de alimentatieplichtige en de alimentatiegerechtigde. In sommige gevallen is er sprake van een samengesteld gezin, in die zin dat er naast het kind van de alimentatiegerechtigde en de alimentatieplichtige ook een kind of kinderen van een van hen en een ex-partner opgroeien. In de praktijk kan dan de vraag ontstaan welke behoefte tabel geraadpleegd dient te worden om de behoefte van het kind van de alimentatieplichtige en de alimentatiegerechtigde te bepalen. Dient de tabel voor 1 kind geraadpleegd te worden of een tabel voor het aantal

⁹⁰ HR 4 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3479.

⁹¹ Hof 25 mei 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:1890.

⁹² Hof 25 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1598.

⁹³ Rb. 28 november 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:6314.

kinderen in het gezin? In een zaak waarin het kind sinds zijn geboorte woonachtig is in het gezin waarin ook een kind van de alimentatieplichtige en zijn ex-partner opgroeit, werd de behoefte bepaald door de tabel voor twee kinderen te raadplegen en vervolgens de behoefte van het kind te bepalen door dit bedrag te halveren.⁹⁴ In een andere zaak waarin het kind sinds zijn geboorte de helft van de tijd woonachtig was met drie kinderen van de alimentatieplichtige en zijn ex-partner, werd de behoefte van het kind bepaald door de tabel voor vier kinderen te raadplegen en dit vervolgens te verminderen met de behoefte van de drie kinderen zoals deze reeds was vastgesteld.⁹⁵ Hieruit blijkt dus dat er verschillende opties zijn: ofwel de behoefte wordt bepaald door het percentage van de behoefte te nemen dat aan het betreffende kind toekomt, ofwel de behoefte wordt bepaald door het bedrag te verminderen met de reeds vastgestelde behoefte van de andere kinderen. Deze twee mogelijkheden leveren ieder verschillende uitkomsten op. Het lijkt nog niet uitgekristalliseerd te zijn wat de juiste manier is.

3.3.3 Eigen aandeel in kosten voor minderjarige kinderen

De behoeftetabellen geven het eigen aandeel van ouders in de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen weer. Dit houdt in dat de kinderbijslag die door een ouder is ontvangen verwerkt is in de behoeftetabellen, in die zin dat de totale kosten voor de minderjarige kinderen verminderd zijn met de kinderbijslag. De gedachte hierachter is dat door de kinderbijslag automatisch een deel van de kosten die in totaal voor een kind worden gemaakt, wordt bestreden door de voor dat kind ontvangen kinderbijslag.⁹⁶ Kinderbijslag wordt in het rapport Alimentatienormen omschreven als: de bijdrage van de overheid in de kosten voor opvoeding en verzorging van een minderjarig kind.⁹⁷

Een ouder heeft op grond van artikel 7 lid 1 van de Algemene Kinderbijslagwet (hierna: AKW) recht op kinderbijslag, indien hij als verzekerde in de zin van de AKW wordt aangemerkt en een minderjarig kind heeft dat tot zijn huishouden behoort of door hem wordt onderhouden. Op grond van artikel 6 lid 1 sub a AKW wordt als verzekerde aangemerkt een ingezetene. Indien de ouder een minderjarig kind heeft van 16 of 17 jaar gelden er op grond van artikel 7 lid 2 AKW een aantal aanvullende voorwaarden, die onder meer zien op de vraag of het kind een opleiding volgt. Indien allebei de ouders recht hebben op kinderbijslag, wordt de kinderbijslag op grond van artikel 18 lid 2 AKW uitbetaald aan een van de ouders. De hoogte van de kinderbijslag stijgt naarmate een kind ouder wordt. Dat is in de behoeftetabellen verwerkt door al naar gelang de leeftijd van het kind kinderbijslagpunten toe te kennen. Indien er meerdere kinderen zijn kunnen deze kinderbijslagpunten bij elkaar opgeteld worden. Het rapport Alimentatienormen vermeldt overigens dat de kinderbijslag stijgt naarmate er meer kinderen zijn en naarmate de kinderen ouder worden.⁹⁸ Met ingang van 1 januari 1995 is de hoogte van de kinderbijslag echter niet meer afhankelijk van het aantal kinderen en dus is deze redenering uit het rapport Alimentatienormen achterhaald.

Een voorbeeld:

- netto gezinsinkomen: € 4.000;
- leeftijd minderjarige kinderen: 9 en 11 jaar, uit tabel 2 kan afgeleid worden dat het aantal kinderbijslagpunten 4 is;
- aantal kinderen: 2.

⁹⁴ Rb. 20 juli 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BN1817.

⁹⁵ Hof 14 april 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:1459.

⁹⁶ Werkgroep Alimentatie i.s.m. Nibud 1994, p. 2.

⁹⁷ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 6.

⁹⁸ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 6.

Tabel 2: Punten per kind⁹⁹

Leeftijd kind	punten
0 t/m 5	4
6 t/m 11	2
12 t/m 17	0

Vervolgens kan aan de hand van de behoeftetabel voor twee kinderen de behoefte van de kinderen afgeleid worden. De behoefte van de minderjarige kinderen bedraagt: € 920.

Tabel 3: Behoeftetabel voor twee kinderen¹⁰⁰

netto gezinsinkomen													
	1000 of minder	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	5500	6000 of meer
8	160	225	290	355	420	550	680	810	940	1070	1200	1330	1460
6	150	215	280	345	410	540	670	800	930	1060	1190	1320	1450
4	140	205	270	335	400	530	660	790	920	1050	1180	1310	1440
2	130	195	260	325	390	520	650	780	910	1040	1170	1300	1430
0	120	185	250	315	380	510	640	770	900	1030	1160	1290	1420

3.3.4 Jurisprudentie correctie behoefte minderjarige kinderen

Zoals al eerder in dit onderzoeksrapport naar voren is gekomen, wordt de behoefte van minderjarige kinderen op grond van artikel 1:404 lid 1 BW gevormd door de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen. In de huidige behoeftetabellen wordt daaronder verstaan de kosten voor:

- voeding;
- woning;
- kleding;
- persoonlijke/geneeskundige verzorging;
- ontwikkeling, ontspanning en verkeer;
- overige uitgaven.¹⁰¹

De bedragen in de behoeftetabellen bestaan uit de normale kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen. In sommige gevallen kan het redelijk zijn om de behoefte van het minderjarige kind te verhogen, omdat er bijzondere kosten voor het kind worden gemaakt. Bijzondere kosten leiden per saldo echter niet altijd tot een hogere behoefte, omdat ouders hoge uitgaven aan een kostenposten mogelijk compenseren door lagere uitgaven aan een andere kostenpost.¹⁰² In dat geval zou het niet redelijk zijn om de behoefte van het kind naar boven bij te stellen. Indien er sprake is van een correctiepost, wordt het wel redelijk geacht om de behoefte van het kind naar boven bij te stellen. Een correctiepost betreft de kosten die niet of onvoldoende in de gehanteerde kosten van kinderen zijn verdisconteerd en die bovendien niet te compenseren zijn met andere uitgavenposten.¹⁰³ Het rapport Alimentatienormen schaaft onder correctieposten: de kosten

⁹⁹ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 11.

¹⁰⁰ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 12.

¹⁰¹ Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994, p. 4.

¹⁰² Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 8.

¹⁰³ De Bie-Koopman en Dorhout, *FJR* 2017/11, afl. 2, p. 48.

in verband met de handicap van een kind, de kosten van topsport, privélessen en extra hoge schoolgelden.

In rechterlijke uitspraken zijn een aantal voorbeelden te vinden waarin het redelijk werd geacht om de behoefte te verhogen met bijzondere kosten voor het kind. In een zaak werd het bijvoorbeeld redelijk geacht om de behoefte van een kind met € 250,- te verhogen, omdat het kind op hoog niveau viool speelde en in verband daarmee kosten had voor de lessen en daarmee verband houdende kosten.¹⁰⁴ Ook de uitzonderlijke kosten die gemaakt worden voor een kind met klassiek autisme kunnen de behoefte van het kind verhogen.¹⁰⁵ De kosten voor een kind dat tennist op topniveau kunnen ook de behoefte verhogen. Huiswerkbegeleiding daarentegen valt onder de normale kosten en is reeds in de tabel inbegrepen.¹⁰⁶ De kosten voor het stallen van een pony kunnen ook behoefte verhogend werken.¹⁰⁷

Volgens het rapport Kosten voor kinderen ten behoeve van kinderalimentatie kunnen ook hoge kosten voor kinderopvang in verband met de verwerving van inkomen de behoefte van minderjarige kinderen verhogen.¹⁰⁸ In het rapport Alimentatienormen wordt verondersteld dat deze kosten gecompenseerd worden door lagere uitgaven aan andere kostenposten en derhalve de behoefte van minderjarige kinderen niet verhogen. Hoge kosten voor kinderopvang van een alleenstaande na de echtscheiding in verband met het verwerven van inkomen zouden echter wél leiden tot hogere kosten voor het kind. In het rapport Alimentatienormen wordt dan ook aanbevolen om rekening te houden met deze kosten door het netto gezinsinkomen te verminderen met de netto kosten voor kinderopvang tijdens het huwelijk, de behoefte van de kinderen te bepalen aan de hand van dit inkomen en deze behoefte vervolgens te verhogen met de netto kosten voor kinderopvang na het huwelijk.

Er blijkt echter geen eenduidige lijn te zijn wanneer kosten voor kinderopvang de behoefte van het kind zouden verhogen en wanneer deze gecompenseerd zouden worden door lagere uitgaven aan andere kosten. Een aantal voorbeelden ter toelichting. In een zaak wordt er rekening gehouden met de kosten voor kinderopvang van € 85,-, terwijl in een andere zaak geen rekening wordt gehouden met de kosten voor kinderopvang van € 88,- en € 20,-, omdat deze vanwege het geringe bedrag gecompenseerd zouden worden.¹⁰⁹ In een andere zaak werd wel rekening gehouden met de kosten voor kinderopvang van € 150,- en in weer een andere zaak werd er rekening gehouden met de kosten voor kinderopvang van € 142,-, omdat de rechtbank deze kosten 'relatief hoog' acht.¹¹⁰ Wanneer er overduidelijk sprake is van hoge kosten voor kinderopvang, lijkt er geen twijfel te bestaan of hiermee rekening gehouden moet worden. In een uitspraak van de rechtbank werd de behoefte verhoogd met de kosten voor opvang van € 332,- omdat deze kosten niet zijn begrepen in de tabelbedragen.¹¹¹ De rechtbank hield in een andere zaak rekening met opvangkosten van € 729,- per maand, nu de vrouw voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat zij door haar werkuren dergelijke opvangkosten moet maken.¹¹² Indien er bij het bepalen van de behoefte van de minderjarige kinderen geen rekening wordt gehouden met reële, noodzakelijke kosten van kinderopvang, gemaakt om inkomen te verwerven, worden de netto kosten voor

¹⁰⁴ Hof 10 mei 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1843.

¹⁰⁵ Hof 19 juli 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2922.

¹⁰⁶ Hof 9 september 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:6897

¹⁰⁷ Rb. 18 mei 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:4066

¹⁰⁸ Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994, p. 8.

¹⁰⁹ Vgl. Hof 11 april 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1257 en hof 7 juli 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:2928.

¹¹⁰ Vgl. Hof 2 februari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:643 en Rb. 1 april 2015, ECLI:NL:RBNHO:2015:3039.

¹¹¹ Rb. 10 oktober 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:12122.

¹¹² Hof 3 juli 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:4671.

kinderopvang in aanmerking genomen bij het draagkrachtloos inkomen van de ouder die deze kosten na de echtscheiding voor zijn rekening neemt.¹¹³

3.4 Tussenconclusie

Allereerst kan geconcludeerd worden dat de behoefte van minderjarige kinderen in veel gevallen wordt bepaald door behoeftetabellen te raadplegen, waarin is weergegeven wat de minderjarige kinderen kosten aan verzorging en opvoeding. De huidige behoeftetabellen gaan er vanuit dat één, twee, drie en vier kinderen respectievelijk 17, 26, 33 en 40% van het gezinsinkomen kosten. De huidige behoeftetabellen gaan er daarnaast vanuit dat de kinderbijslag de behoefte van minderjarige kinderen verlaagd en daarom is de kinderbijslag in de behoeftetabellen in mindering gebracht op de totale kosten voor kinderen. Tot slot gaan de huidige behoeftetabellen uit van de volgende kosten voor kinderen: voeding, woning, kleding, persoonlijke en geneeskundige verzorging, ontspanning, ontwikkeling en verkeer en overige kosten.

Daarnaast kan geconcludeerd worden dat de behoeftebepaling van minderjarige kinderen verder grotendeels gevormd wordt door jurisprudentie. Allereerst blijkt namelijk uit jurisprudentie dat een hoger netto gezinsinkomen mogelijk aanleiding geeft om de behoefte volgens de behoeftetabel te verhogen. Een hoger gezinsinkomen kan de behoefte verhogen, doordat partijen uit zijn gegaan van hogere kosten voor de kinderen of door uit te gaan van een later aangepaste behoeftetabel. Daarnaast blijkt uit jurisprudentie dat het in sommige gevallen redelijk is om de behoefte van de minderjarige kinderen volgens de tabel te verhogen met de bijzondere kosten voor het kind. Tot slot kan geconcludeerd worden dat er in de jurisprudentie geen eenduidige lijn is te vinden in wanneer kosten voor kinderopvang de behoefte van minderjarige kinderen volgens de behoeftetabel kunnen verhogen.

¹¹³ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 44.

4. Knelpunten behoeftebepaling minderjarige kinderen in de praktijk

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke knelpunten er in de praktijk ervaren worden bij de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald. De knelpunten die ervaren worden bij de huidige behoeftetabellen zijn medebepalend voor de uiteindelijke vormgeving van de behoeftetabellen, zoals uit de eerste paragraaf van dit hoofdstuk zal blijken.

Het hoofdstuk begint met een inleiding (paragraaf 4.1). Vervolgens wordt ingegaan op de knelpunten die in de praktijk ervaren worden bij de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald. Daarbij komt achtereenvolgens aan bod: de knelpunten rondom de huwelijksgerelateerde behoefte (paragraaf 4.2), het knelpunt rondom de bedragen in de behoeftetabellen (paragraaf 4.3), de knelpunten rondom bepaalde kosten voor minderjarige kinderen (paragraaf 4.4) en het knelpunt rondom de verwerking van de kinderbijslag in de behoeftetabellen (paragraaf 4.5). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een tussenconclusie (paragraaf 4.6).

4.1 Inleiding

De knelpunten die in de praktijk ervaren worden bij de huidige behoeftetabellen zijn medebepalend voor de uiteindelijke vormgeving van de behoeftetabellen. Het Nibud laat bepaalde beslissingen namelijk over aan de Expertgroep Alimentatienormen en de Expertgroep zal zich bij het nemen van deze beslissingen laten leiden door de knelpunten die ervaren worden bij de huidige behoeftetabellen. Deze knelpunten worden geïnterviewd in het Ketenoverleg Alimentatie, waaraan ook leden van de Vereniging van Familierechtadvocaten en Scheidingsmediators (hierna: vFAS) deelnemen.

De knelpunten die in de praktijk ervaren worden bij de huidige behoeftetabellen zijn in dit onderzoeksrapport geïnterviewd door het afnemen van interviews. De interviews hebben plaatsgevonden met personen die werkzaam zijn in de praktijk van het personen- en familierecht en daarnaast indirect betrokken zijn bij de herziening van de behoeftetabellen, onder meer omdat zij deelnemen aan het Ketenoverleg Alimentatie. Allereerst heeft er een interview plaatsgevonden met advocaat-mediator mr. Moons, tevens bestuurslid van de vFAS.¹¹⁴ Ook heeft er een interview plaatsgevonden met mr. Witkamp, werkzaam als advocaat, overlegscheidingsadvocaat en mediator en lid van de vFAS.¹¹⁵ Tot slot heeft er een interview plaatsgevonden met de ambtelijk secretaris van de Expertgroep Alimentatienormen, mr. De Wit.¹¹⁶ Uit de interviews kan worden afgeleid dat de geïnterviewden het over het algemeen een goede zaak vinden dat de behoeftetabellen van kinderalimentatie worden herzien, omdat er bij de huidige wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald een aantal knelpunten wordt ervaren. In dit hoofdstuk worden deze knelpunten uiteengezet.

4.2 Huwelijksgerelateerde behoefte

Uit de voorgaande hoofdstukken is gebleken dat de behoefte van minderjarige kinderen aan het einde van het huwelijk wordt bepaald. De behoefte van minderjarige kinderen is afhankelijk van het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk, het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen bij het einde van het huwelijk. De behoefte van de minderjarige kinderen wordt aan het einde van het huwelijk bepaald en verandert vervolgens niet meer, behoudens de wettelijke indexatie. Uit de interviews blijkt dat één geïnterviewde dit als knelpunt van de behoeftetabellen ervaart en de andere geïnterviewden niet. Advocaat-mediator mr. Witkamp zou het onwenselijk vinden als de behoefte van minderjarige kinderen niet gerelateerd zou zijn aan het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk en daardoor

¹¹⁴ Zie bijlage 5.

¹¹⁵ Zie bijlage 6.

¹¹⁶ Zie bijlage 7.

steeds aan verandering onderhevig is als het inkomen verandert, omdat het volgens haar wenselijk is dat er zo min mogelijk punten zijn waar steeds opnieuw een beslissing over genomen kan worden. Ambtelijk secretaris van de Expertgroep Alimentatienormen mr. De Wit geeft aan dat het uitgangspunt is dat kinderen niet de dupe mogen worden van een echtscheiding en dat de behoefte van het kind daarom gerelateerd wordt aan de uitgaven voor het kind tijdens het huwelijk. Mr. De Wit benadrukt dat dit uitgangspunt in de praktijk breed gedragen wordt.

Advocaat-mediator mr. Moons ervaart het als knelpunt dat de behoefte van minderjarige kinderen aan het einde van het huwelijk aan de hand van de behoeftetabellen wordt bepaald en daardoor niet meebeweegt met de veranderingen die zich in het leven van de alimentatieplichtige en de alimentatiegerechtigde voltrekken. De behoefte van het minderjarige kind wordt gefixeerd en verandert vervolgens niet meer. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat de alimentatiegerechtigde na de echtscheiding een nieuw gezin heeft gesticht, waarin ook kinderen zijn geboren. De behoefte van het betreffende kind wordt hier echter niet op aangepast, deze blijft zoals hij bij het einde van het huwelijk is vastgesteld. Volgens mr. Moons heeft dit vaak niet zo'n grote gevolgen, omdat de draagkracht de beperkende factor is om niet volledig in de behoefte van het minderjarige kind te voorzien. Het kan volgens mr. Moons echter wel gevolgen hebben indien de draagkracht van de alimentatieplichtige na verloop van tijd is toegenomen, omdat hij meer is gaan verdienen. De alimentatiegerechtigde kan dan vorderen dat de kinderalimentatie wordt verhoogd en ook na jaren wordt er dan nog gekeken wat de behoefte van het minderjarige kind bij het einde van het huwelijk was. In de tussentijd kunnen zich echter tal van veranderingen hebben voorgedaan die, als het huwelijk voort was blijven duren, ook van invloed waren geweest op de bestedingen aan het kind. Indien de ouders een aantal jaren later waren gaan scheiden, zou de behoefte van het kind op een ander bedrag zijn bepaald. Mr. Moons is dan ook van mening dat er behoeftetabellen zouden moeten komen die gerelateerd zijn aan de draagkracht van de partijen op het moment dat de behoefte wordt bepaald. De behoefte is dan min of meer gelijk aan de draagkracht en de behoefte kan dan opnieuw worden bepaald als er iets verandert in de draagkracht. Om te voorkomen dat er om kleine verschillen al geprocedeerd kan worden, stelt mr. Moons tabellen voor met treden en staffels, waarin grote stappen gemaakt worden. Een kleine verandering in de draagkracht heeft dan niet snel ten gevolge dat er een andere behoefte van toepassing is. Volgens mr. Moons biedt het door haar voorgestelde stelsel minder maatwerk, maar dat weegt, gelet op de overbelasting van de rechterlijke macht, het geld dat het procederen de maatschappij kost en de belasting voor de partijen door het procederen, zwaarder.

Ook ervaart mr. Moons het als knelpunt dat er enkel behoeftetabellen zijn die zien op het bedrag dat een *gezin* besteedt aan een minderjarig kind. Na de echtscheiding kan er namelijk ook sprake zijn van twee eenoudergezinnen, hantering van de gezinstabellen levert in deze situaties volgens haar onjuiste bedragen op. Mr. Moons vindt dan ook dat er ook eenoudertabellen zouden moeten komen om de behoefte van minderjarige kinderen te bepalen.

Daarnaast ervaart mr. Moons het als knelpunt dat de behoefte van de minderjarige kinderen, door het uitgangspunt dat dit aansluit bij het netto gezinsinkomen, hoog kan zijn in vergelijking met de huidige levensstandaard bij de alimentatiegerechtigde. De kinderalimentatie wordt dan vaak aan het gehele gezin besteed en niet alleen aan het kind. In de jurisprudentie zijn zaken te vinden waarin dit aan de orde was. In een zaak werd de behoefte van een kind op een lager bedrag gesteld, omdat het inkomen van de alimentatiegerechtigde na de echtscheiding dusdanig gering was, dat de alimentatiegerechtigde niet duidelijk kon maken op welke wijze de gehele kinderalimentatie besteed zou worden aan het kind. Daarnaast speelde het een rol dat de alimentatieplichtige hierdoor zou gaan bijdragen in het levensonderhoud van de moeder en de twee andere

kinderen, terwijl de alimentatieplichtige ten opzichte van hen niet onderhoudsplichtig was.¹¹⁷ In een andere zaak oordeelde het gerechtshof dat de man de helft van de kinderalimentatie in natura kon betalen, omdat het gerechtshof gezien het marginale inkomen van de vrouw voldoende was gebleken dat de kinderalimentatie niet geheel werd bestemd voor de kinderen, maar ook voor het eigen levensonderhoud van de vrouw.¹¹⁸

Mr. Moons vat de problematiek rondom de huwelijksgelateerde behoefte als volgt samen: *“Kortom, het feit dat men de huwelijksgelateerde behoefte van het kind als maatstaf neemt, is een illusie. Ik noem het ook wel zo dat je dan een fictief leven in een parallel universum creëert, omdat wij doen alsof dat gezin van toen altijd is blijven bestaan.”*

4.3 Behoeftetabellen gebaseerd op onderzoek CBS 1995-2000

Uit de interviews blijkt ook dat het in de praktijk als knelpunt wordt ervaren dat de bedragen in de behoeftetabellen zijn gebaseerd op onderzoeksgegevens van het CBS in de periode 1995-2000. Mr. Witkamp omschrijft dit als volgt: *“In 1994 klopte de tabel waarschijnlijk wel op basis van de gegevens van toen. Als je echter kijkt naar het heden, zijn er hele ingrediënten in een mensenleven en in een kinderleven die betaald moeten worden. Denk hierbij aan de kosten voor een computer, telefoon of een abonnement. Betaalde men vroeger een klein bedrag aan kijk- en luistergeld, nu kost een abonnement al gauw tachtig euro per maand. Dat is wel een hele andere kostenpost.”*

Uit de interviews blijkt dat de geïnterviewden het goed zouden vinden als opnieuw wordt bekeken hoe hoog de kosten zijn die aan kinderen toegerekend kunnen worden en welk percentage dit vormt van het gezinsinkomen. Mr. Witkamp voegt daaraan toe dat het in de praktijk essentieel is dat aan cliënten uitgelegd kan worden dat de bedragen in de behoeftetabellen kloppen, omdat deze bedragen de basis vormen van de alimentatieberekening. Het is voor haar nu niet duidelijk of deze bedragen kloppen.

In het rapport Alimentatienormen wordt gesteld dat er geen aanleiding bestaat om te veronderstellen dat de percentages die aan kinderen worden besteed significant zijn gewijzigd.¹¹⁹ Mr. Moons en mr. Witkamp weerleggen deze stelling in een artikel in het Echtscheidingsbulletin door aan te geven dat er in de afgelopen jaren grote verschuivingen zijn opgetreden in het relatieve aandeel van bepaalde gezinsuitgaven.¹²⁰ Advocaat-Generaal Hammerstein laat zich overigens ook uit over dit knelpunt, door in zijn conclusie op te merken dat de behoeftetabellen historisch bepaald zijn en zeker niet een zuiver beeld geven.¹²¹

4.4 Knelpunten rondom bepaalde kosten voor kinderen

In deze paragraaf wordt beschreven welke knelpunten er in de praktijk ervaren worden bij bepaalde kosten voor minderjarige kinderen. De kosten voor kinderopvang vormen het onderwerp van de eerste paragraaf (paragraaf 4.4.1), daarna komt de woonlast voor minderjarige kinderen aan bod (paragraaf 4.4.2) en tot slot wordt het knelpunt besproken dat er geen expliciet onderscheid is tussen verblijfskosten voor een kind en verblijfsoverstijgende kosten voor een kind (paragraaf 4.4.3).

4.4.1 Kosten voor kinderopvang

Uit de interviews blijkt dat de kosten voor kinderopvang voor minderjarige kinderen in de praktijk vaak voer voor discussie oplevert, omdat het niet duidelijk is wanneer de kosten voor kinderopvang de behoefte van een minderjarige kinderen kunnen verhogen. Uit het

¹¹⁷ Hof 14 februari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV3856.

¹¹⁸ Hof 3 februari 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BP5807.

¹¹⁹ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 6.

¹²⁰ Moons en Witkamp, *EB* 2016/82, afl. 10, p. 2.

¹²¹ ECLI:NL:PHR:2015:1711 voor HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3011.

voorgaande hoofdstuk bleek dat er in de jurisprudentie geen lijn te ontdekken is wanneer er wel rekening kan worden gehouden met de kosten voor kinderopvang en wanneer deze gecompenseerd zouden worden door lagere uitgaven aan andere kostenposten. Deze onduidelijkheid wordt in de praktijk als knelpunt ervaren. Een mogelijke verklaring voor deze onduidelijkheid kan worden afgeleid uit het interview met mr. De Wit, waarin erkend wordt dat er inderdaad geen minimumbedrag wordt gegeven wanneer men rekening kan houden met de kosten voor kinderopvang. De motivering hiervoor is dat dit niet altijd recht zou doen aan de situatie, omdat deze kosten soms wel en soms niet gecompenseerd worden. Uit het interview met mr. Moons blijkt dat in het Ketenoeverleg Alimentatie ook naar voren is gekomen dat de herziening van de behoeftetabellen meer duidelijkheid zou moeten verschaffen over de kosten voor kinderopvang.

4.4.2 Woonlast minderjarige kinderen

Daarnaast blijkt uit de interviews dat de woonlast voor minderjarige kinderen een knelpunt vormt van de behoeftetabellen, omdat het niet duidelijk zou zijn voor welk bedrag/welk percentage de behoefte uit een woonlast bestaat. Een aantal jaar geleden kende het rapport Alimentatienormen de aanbeveling om de behoefte van een kind ingeval van co-ouderschap op te hogen met 16%, nu co-ouderschap deze meerkosten met zich mee brengt. Er is ook een uitspraak van het gerechtshof te vinden waarin de behoefte van het minderjarige kind werd verhoogd met 16%, omdat er sprake was van co-ouderschap en de partijen het erover eens waren dat co-ouderschap deze meerkosten voor het kind zou meebrengen.¹²² Uit de interviews blijkt dat het in de praktijk onduidelijk is waar dit percentage op gestoeld is en dit kan ervoor zorgen dat het in de praktijk onduidelijk is of er bij co-ouderschap inderdaad met deze meerkosten rekening gehouden dient te worden. Uit het interview met mr. Moons blijkt echter dat zij verwacht dat dit na de herziening anders zal zijn en dat het niet veel zin heeft als uitgezocht wordt waar het percentage op gestoeld is.

4.4.3 Ontbreken onderscheid verblijfskosten en verblijfsoverstijgende kosten

Naast de knelpunten rondom een aantal kosten in de behoeftetabellen, wordt het als knelpunt ervaren dat er in de praktijk geen duidelijk onderscheid is gemaakt tussen de verblijfskosten voor een kind en de verblijfsoverstijgende kosten voor een kind.

De geïnterviewden ervaren dit als knelpunt, omdat nu niet duidelijk aan cliënten kan worden uitgelegd welke kosten waar onder vallen en wie wordt geacht welke uitgaven voor zijn rekening te nemen. Mr. Witkamp noemt de kosten voor kleding als voorbeeld. Als kleding onder de verblijfsoverstijgende kosten valt, wordt de alimentatiegerechtigde namelijk geacht om deze kosten voor zijn rekening te nemen en de kleding steeds over te brengen naar de alimentatieplichtige als het kind daar verblijft. Als kleding echter onder verblijfskosten valt, wordt de alimentatieplichtige ook geacht om een deel van deze uitgaven voor zijn rekening te nemen. Uit de interviews blijkt dat er behoefte aan bestaat om beter aan cliënten uit te kunnen leggen waar de bedragen op gebaseerd zijn. Mr. Witkamp: *“Als mensen niet in staat zijn om hierover te praten en wel de zorg delen, is het fijn om aan te kunnen geven wie welke uitgaven moet doen. Dat is op dit moment nog niet uitgekristalliseerd. Zeker bij alimentatie is het belangrijk dat je goed kunt uitleggen waar het bedrag op gebaseerd is, zodat mensen het begrijpen en kunnen accepteren.”* Daarnaast zou het onderscheid volgens mr. Moons als voordeel opleveren dat men de alimentatieplichtige in geval van co-ouderschap dan bepaalde verblijfsoverstijgende kosten kan laten bepalen in plaats van alimentatie en volgens haar vergroot dit enorm de betalingsbereidheid van de alimentatieplichtige. Om met een dergelijk systeem te werken, moet men wel weten welke kosten onder de verblijfsoverstijgende kosten vallen. Ook Jonker benadrukt in haar artikel dat onderzocht dient te worden welke kosten van de kinderen onder verblijfskosten vallen en welke kosten onder verblijfsoverstijgende kosten vallen, omdat zo niet alleen duidelijk is welke kosten er

¹²² Hof 24 augustus 2006, ECLI:NL:GHAMS:2006:AZ9557.

zijn en hoe hoog deze kosten zijn, maar er zo eveneens de mogelijkheid bestaat om maatwerk te leveren indien de ouders in staat zijn om met elkaar te overleggen.¹²³

4.5 Kinderbijslag in de behoeftetabellen

De geïnterviewden zouden het gebruik van de behoeftetabellen eenvoudiger vinden, als de kinderbijslag niet in de behoeftetabellen is verwerkt, maar bij de draagkracht van de betreffende ouder/ouders in aanmerking wordt genomen. Mr. Moons stipt daarbij ook aan dat zij het zelden meemaakt dat mensen de kinderbijslag specifiek apart zetten voor de kinderen. Mensen ervaren het als onderdeel van hun inkomen. Uit de interviews blijkt dat er meer aandacht is gekomen voor de plaats van de kinderbijslag in de behoeftetabellen door de discussie over het kindgebonden budget (zie hierover paragraaf 2.3.3.3).

4.6 Tussenconclusie

Geconcludeerd kan worden dat in de praktijk over het algemeen dezelfde knelpunten worden ervaren bij de huidige behoeftetabellen. De geïnterviewden vinden allen dat het tijd is om opnieuw te bekijken welke kosten een gezin voor de kinderen maakt, omdat dit in 1995-2000 voor het laatst is gedaan. Ook gaven de geïnterviewden aan dat er in de praktijk onduidelijkheid bestaat over bepaalde kosten voor het minderjarige kind in de behoeftetabellen en dat er behoefte is aan een expliciet onderscheid tussen verblijfskosten voor een kind en verblijfsoverstijgende kosten. Daarnaast gaven de geïnterviewden aan dat het gebruik van de tabellen eenvoudiger zou worden indien de kinderbijslag uit de behoeftetabellen wordt gehaald. Eén geïnterviewde ervaart het als knelpunt dat de behoefte van minderjarige kinderen huwelijksgerelateerd is, omdat de behoefte daardoor aan het einde van het huwelijk wordt vastgesteld en vervolgens niet meer wordt aangepast aan de veranderingen die zich voordoen. De andere geïnterviewden ervaren dit niet als knelpunt.

¹²³ Jonker, *FJR* 2017/10 afl. 2, p. 47.

5. Herziening behoeftetabellen kinderalimentatie

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke veranderingen de herziening van de behoeftetabellen van kinderalimentatie teweeg brengt in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald. Naar aanleiding van een vergelijking tussen de wijze waarop dat nu gebeurt en de wijze waarop dat na de herziening gebeurt, kunnen later in dit onderzoeksrapport aanbevelingen aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk worden gegeven over de gevolgen die dit heeft voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie.

Het hoofdstuk begint met een inleiding (paragraaf 5.1). Daarna wordt beschreven of er veranderingen te verwachten zijn in het uitgangspunt dat de behoefte van minderjarige kinderen wordt gerelateerd aan het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk (paragraaf 5.2). Vervolgens wordt beschreven welke veranderingen er te verwachten zijn in de kosten die de behoefte van minderjarige kinderen vormen (paragraaf 5.3) en wordt ingegaan op de verandering ten aanzien van de kinderbijslag in de behoeftetabellen (paragraaf 5.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een tussenconclusie (paragraaf 5.5).

5.1 Inleiding

De te verwachten veranderingen in de behoeftebepaling van minderjarige kinderen door de herziening van de behoeftetabellen zijn in kaart gebracht door middel van interviews. Er heeft allereerst een interviews plaatsgevonden met dhr. Bos, senior wetenschappelijk medewerker van het Nibud.¹²⁴ Dhr. Bos is de persoon die zich vanuit het Nibud bezighoudt met de herziening van de behoeftetabellen. Daarnaast heeft er, zoals uit het voorgaande hoofdstuk reeds bleek, een interview plaatsgevonden met mr. De Wit, de ambtelijk secretaris van de Expertgroep Alimentatienormen.¹²⁵ Het Nibud is op dit moment bezig met de herziening van de behoeftetabellen en zal naar verwachting in de zomer van dit jaar een aantal opties aan het veld aandragen in het Ketenoverleg Alimentatie, waaraan onder meer de Expertgroep Alimentatienormen en de vFAS deelnemen.

5.2 Uitgangspunt netto besteedbaar gezinsinkomen tijdens huwelijk

Uit de interviews kan worden afgeleid dat ook na de herziening van de behoeftetabellen van kinderalimentatie het uitgangspunt blijft dat de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald aan de hand van het netto gezinsinkomen tijdens het huwelijk, omdat ook in de nieuwe behoeftetabellen is weergegeven wat kinderen hun ouders tijdens het huwelijk kosten. Uit het interview met dhr. Bos blijkt dat er wel gegevens zijn over de kosten voor kinderen bij eenoudergezinnen, maar dat deze gegevens niet de basis vormen van de nieuwe behoeftetabellen. De argumentering daarachter is dat de welvaart van het kind tijdens het huwelijk het uitgangspunt vormt bij het vaststellen van de behoefte van het kind. Mr. De Wit benadrukt bovendien dat het uitgangspunt dat een kind niet de dupe dient te worden van een echtscheiding in de praktijk breed gedragen wordt. Hij verwacht dan ook niet dat het uitgangspunt dat de behoefte van minderjarige kinderen wordt gerelateerd aan het gezinsinkomen tijdens het huwelijk op korte termijn verandert.

5.3 Kosten voor kinderen

Woonlast

Uit het interview met dhr. Bos blijkt dat de kosten voor minderjarige kinderen in de behoeftetabellen na de herziening in de basis door dezelfde kosten zullen worden gevormd als in de huidige behoeftetabellen. Dhr. Bos stelt in het interview echter ook dat het aan de Expertgroep Alimentatienormen is om aan te geven of het wenselijk is dat bepaalde verblijfskosten, zoals de woonlast voor minderjarige kinderen, in de nieuwe behoeftetabellen buiten beschouwing worden gelaten. De argumentatie daarachter kan zijn dat er op dit

¹²⁴ Zie bijlage 7.

¹²⁵ Zie bijlage 6.

moment sprake kan zijn van een dubbele telling van de woonlast.¹²⁶ Een vergelijking met de kosten voor kinderopvang kan dit toelichten. Ten aanzien van de kosten voor kinderopvang wordt in het rapport Alimentatienormen gesteld dat de kosten voor kinderopvang bij het draagkrachtloos inkomen worden betrokken, tenzij er bij het bepalen van de behoefte al rekening is gehouden met deze kosten.¹²⁷ Ten aanzien van de woonlast geldt dat de behoefte van minderjarige kinderen op dit moment een woonlastcomponent omvat en dat er bij het berekenen van het draagkrachtloos inkomen rekening wordt gehouden met een netto woonlast van de partij van 30% van het netto besteedbaar inkomen. Deze woonlast ziet dus ook op het deel voor de kinderen. Uit de vergelijking tussen de kosten voor kinderopvang en de woonlast blijkt dat de kosten voor kinderopvang slechts op één plaats mee worden geteld, terwijl de woonlast voor minderjarige kinderen op twee plaatsen mee wordt geteld. Mogelijk vormt dit voor de Expertgroep Alimentatienormen aanleiding om de woonlast niet langer tot de behoefte van minderjarige kinderen te rekenen en zo de dubbele telling van de woonlast te voorkomen.

Kosten voor kinderopvang

Uit het interview met dhr. Bos valt verder af te leiden dat er mogelijk een behoeftetabel komt voor de situatie dat er gebruik wordt gemaakt van kinderopvang voor het kind. Dhr. Bos verwacht dat ditmaal uit het onderzoek van het CBS wél zal blijken dat er significante verschillen zijn tussen de uitgaven van gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang en gezinnen die geen gebruikmaken van kinderopvang. Dhr. Bos verwacht dit, omdat het gebruik van kinderopvang in de loop der jaren zou zijn toegenomen. In de behoeftetabel zal dan de gemiddelde kosten van een gezin voor kinderopvang verdisconteert zijn. De kosten voor kinderopvang kunnen echter toenemen na een echtscheiding, zoals ook uit het interview met mr. De Wit blijkt. Uit het interview met dhr. Bos blijkt dat hij zich voor kan stellen dat het verschil tussen de kosten voor kinderopvang tijdens een huwelijk en de kosten voor kinderopvang na de echtscheiding de behoefte van de minderjarige kinderen zouden kunnen verhogen. In het overzicht met de kosten voor kinderen die het Nibud weer zal publiceren, kan dan opgezocht worden welk bedrag aan kinderopvang in de behoeftetabel is verdisconteert. Uit het interview met mr. De Wit valt af te leiden dat de Expertgroep Alimentatienormen wellicht naar aanleiding van de nieuwe behoeftetabellen een nieuwe aanbeveling zal doen over de kosten voor kinderopvang. Als er geen significante verschillen blijken te zijn tussen de kosten voor de kinderen van gezinnen die gebruik maken van kinderopvang en gezinnen die geen gebruik maken van kinderopvang, zal de huidige aanbeveling van de Expertgroep over kosten voor kinderopvang hoogstwaarschijnlijk in stand blijven.

Verblijfskosten en verblijfsoverstijgende kosten

Uit de interviews blijkt dat er in de toekomst mogelijk een expliciet onderscheid wordt gemaakt tussen de verblijfskosten en de verblijfsoverstijgende kosten voor een kind. Uit het interview met dhr. Bos blijkt dat het Nibud dit onderscheid niet zal maken. Het meest waarschijnlijk is dan ook dat de Expertgroep Alimentatienormen dit onderscheid zal maken in het rapport Alimentatienormen, temeer nu uit het interview met mr. De Wit blijkt dat dit een punt is wat de aandacht van de Expertgroep heeft. Een expliciet onderscheid tussen de verblijfskosten en de verblijfsoverstijgende kosten voor een kind zou voor de Expertgroep wellicht aanleiding vormen om de zorgkortingspercentages aan te passen, blijkt uit het interview met mr. De Wit. Uit dit onderscheid zou namelijk weleens kunnen blijken dat de verblijfskosten voor een kind een ander percentage vormen dan tot nog toe werd verondersteld.

¹²⁶ De stelling dat er sprake kan zijn van een dubbele telling van de woonlast is ontleend aan een toelichting daarover in het rekenprogramma van alimentatie. Nu dit rekenprogramma verbonden is aan een abonnement en dus niet vrij toegankelijk is, kan deze toelichting niet via dit onderzoeksrapport openbaar worden gemaakt.

¹²⁷ Expertgroep Alimentatienormen 2017, p. 44.

5.4 Kinderbijslag in de behoeftetabellen

Dhr. Bos schetst in het interview twee scenario's ten aanzien van de kinderbijslag in de nieuwe behoeftetabellen. Het eerste scenario is dat zowel de kinderbijslag als het kindgebonden budget in de behoeftetabellen wordt verwerkt. Het tweede scenario is dat de kinderbijslag uit de behoeftetabellen wordt gehaald en dat de behoeftetabellen niet langer het *eigen aandeel* van de ouders in de kosten voor kinderen weergeven, maar de totale maandelijkse kosten voor kinderen. De argumentatie hierachter is dat de behoeftetabellen dan eenvoudiger worden. De behoeftetabellen kunnen dan al naar gelang het netto gezinsinkomen en het aantal kinderen het bedrag of het percentage weergeven wat de kinderen kosten. Uit het interview met mr. De Wit blijkt dat hij zich kan voorstellen dat de kinderbijslag uit de behoeftetabellen wordt gehaald en dat de Expertgroep Alimentatienormen naar aanleiding daarvan een aanbeveling zal doen over de wijze waarop er rekening gehouden dient te worden met de kinderbijslag.

5.5 Tussenconclusie

Geconcludeerd kan worden dat uit de interviews met dhr. Bos en mr. De Wit is gebleken dat er een aantal veranderingen te verwachten zijn in de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen na de herziening van de behoeftetabellen wordt bepaald ten opzichte van de huidige wijze waarop dat gebeurt. Allereerst is uit de interviews gebleken dat de behoefte van minderjarige kinderen na de herziening mogelijk niet meer leeftijdsafhankelijk is, omdat de kinderbijslag mogelijk niet langer in de behoeftetabellen is verwerkt. Daarnaast is uit de interviews gebleken dat de behoefte van minderjarige kinderen na de herziening mogelijk uit andere kosten bestaat, omdat bepaalde verblijfskosten (zoals de woonlast) uit de behoeftetabellen zijn gehaald. Ook is uit de interviews gebleken dat voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang de kosten voor kinderopvang mogelijk tot de behoefte van minderjarige kinderen gaat behoren. Tot slot is uit de interviews gebleken dat de zorgkortingspercentages mogelijk worden herzien, als uit de nieuwe behoeftetabellen andere percentages voor verblijfskosten blijken dan tot nog toe werd verondersteld.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de centrale vraag van het onderzoek beantwoord. Mogelijk schept de titel van dit hoofdstuk de verwachting dat de conclusies en de aanbevelingen van het onderzoek twee afzonderlijke onderdelen zijn, die los van elkaar worden behandeld. Dat is in dit onderzoeksrapport echter niet het geval, omdat de conclusies van het onderzoek worden gevormd door aanbevelingen en dit dus een geheel vormt.

De centrale vraag van het onderzoek is als volgt:

Welke aanbevelingen kunnen er aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk worden gedaan naar aanleiding van een onderzoek naar de gevolgen van de herziening van de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie?

De herziening van de wijze waarop de behoefte van minderjarige kinderen wordt bepaald, heeft een aantal gevolgen voor de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie. Aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk wordt dan ook aanbevolen om kennis te nemen van dit onderzoeksrapport, om voorbereid te zijn op deze gevolgen. De gevolgen en de daarmee samenhangende aanbevelingen worden hieronder beschreven.

- In de huidige berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie is de kinderbijslag in de behoeftetabellen in mindering gebracht op de totale kosten voor kinderen en wordt de kinderbijslag niet in aanmerking genomen bij de draagkracht van de partijen. Het kindgebonden budget en de alleenstaande-ouderkop daarentegen worden, gelet op de uitspraak van de Hoge Raad¹²⁸, in aanmerking genomen bij het netto besteedbaar inkomen van de partijen en verlagen de behoefte van minderjarige kinderen niet. Uit de interviews is gebleken dat te verwachten valt dat de kinderbijslag na de herziening van de behoeftetabellen niet langer in mindering wordt is gebracht op de totale kosten voor minderjarige kinderen. De kinderbijslag zal dan opgeteld moeten worden bij het netto besteedbaar inkomen van de partijen, omdat de kinderbijslag hun mogelijkheden vergroot om bij te dragen in de kosten voor de kinderen. Deze conclusie wordt allereerst ondersteund doordat uit de interviews is gebleken dat het als knelpunt van de huidige behoeftetabellen wordt ervaren dat de kinderbijslag erin verwerkt is. Dit zou de behoeftetabellen onnodig ingewikkeld maken. Het is relevant dat dit als knelpunt wordt ervaren, omdat de knelpunten bij de huidige behoeftetabellen medebepalend zijn voor de uiteindelijke vormgeving van de nieuwe behoeftetabellen. Daarnaast wordt deze conclusie ondersteund door jurisprudentie, nu de Hoge Raad de behoefte van minderjarige kinderen omschrijft als: datgene wat een kind nodig heeft.¹²⁹ Ook het deel van de kosten voor minderjarige kinderen dat gedekt wordt door kinderbijslag, ziet op hetgeen een kind nodig heeft en behoort dus tot de behoefte van minderjarige kinderen. Tevens wordt deze conclusie ondersteund, omdat de andere optie die door dhr. Bos in het interview werd aangedragen hoogst onwaarschijnlijk is. De andere optie is namelijk dat zowel het kindgebonden budget als de kinderbijslag in de behoeftetabellen op de totale kosten voor kinderen in mindering worden gebracht. Deze optie is hoogst onwaarschijnlijk, omdat dit lijnrecht indruist tegen de uitspraak van de Hoge Raad, waarin is bepaald dat het kindgebonden budget de behoefte van een kind niet verlaagd.¹³⁰ Weliswaar bepaalde de Hoge Raad dat kindgebonden budget inkomensondersteuning biedt en is dit (nog) niet bepaald ten aanzien van de kinderbijslag, uit het interview met mr. Moons bleek dat de kinderbijslag door mensen vanuit gewoonte wordt beschouwd als inkomen en het dus meer aansluit bij de wensen in de praktijk als de kinderbijslag in de alimentatieberekening ook bij het inkomen wordt betrokken. Kortom, te verwachten valt dat de kinderbijslag na de herziening niet langer in de behoeftetabellen is verwerkt. In dat geval wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om de kinderbijslag in aanmerking te nemen bij het

¹²⁸ HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3011.

¹²⁹ HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3011.

¹³⁰ HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3011.

netto besteedbaar inkomen van de partijen tijdens het huwelijk en bij de draagkracht van de ouder die de kinderbijslag na de echtscheiding ontvangt. Bovendien wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om partijen te vragen op welke wijze zij de zorg over de minderjarige kinderen na de echtscheiding zullen verdelen. Indien hieruit blijkt dat zij de zorg zullen verdelen volgens co-ouderschap, wordt aanbevolen om de partijen erop te wijzen dat dan aan beiden de helft van de kinderbijslag uitbetaald kan worden. Als partijen dit inderdaad wensen, wordt aanbevolen om bij de draagkrachtberekening bij beiden de kinderbijslag bij helfte in aanmerking te nemen. Daarnaast wordt aanbevolen om het informatieblad dat bij de alimentatieberekening is gevoegd aan te passen door niet langer te vermelden dat de behoefte van minderjarige kinderen afhankelijk is van de leeftijd van de kinderen, nu dit werd veroorzaakt doordat de kinderbijslag in de behoeftetabellen was verwerkt.

- Daarnaast is het in de huidige berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie zo dat de woonlast voor minderjarige kinderen mogelijk op twee plaatsen geteld wordt. De behoefte van minderjarige kinderen zoals weergegeven in de behoeftetabel omvat een woonlastcomponent en in het draagkrachtloos inkomen van de alimentatieplichtige en de alimentatiegerechtigde omvat een netto woonlast van 30% van het netto besteedbaar inkomen. Uit het interview met dhr. Bos bleek dat het aan de Expertgroep Alimentatienormen is om het besluit te nemen om de woonlastcomponent er bij de nieuwe behoeftetabellen uit te halen. Indien de Expertgroep Alimentatienormen dit besluit neemt, bestaat de behoefte van minderjarige kinderen dus niet langer voor een deel uit een woonlast. De woonlast van minderjarige kinderen wordt dan niet langer gerekend tot de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen in de zin van artikel 1:404 lid 1 BW. Ouders zijn op grond van dit artikel verplicht om naar draagkracht in deze kosten te voorzien. Als de woonlast niet langer tot deze kosten behoort, draagt de alimentatieplichtige niet langer door middel van kinderalimentatie bij in deze kosten. Dat kan als gevolg hebben dat de ouder bij wie de kinderen de hoofdverblijfplaats hebben een groter deel van de woonlast voor het minderjarige kind voor zijn rekening neemt. Indien het besluit wordt genomen dat de woonlast niet langer tot de behoefte van minderjarige kinderen behoort, wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om de informatieverschaffing aan klanten aan te passen door niet langer aan te geven dat de behoefte van minderjarige kinderen voor een deel uit een woonlast bestaat. Daarnaast wordt aanbevolen om klanten, die de zorg na de echtscheiding niet via co-ouderschap zullen verdelen, te wijzen op het risico dat de ouder bij wie het kind de hoofdverblijfplaats mogelijk een groter deel van de woonlast voor het kind voor zijn rekening neemt dan de andere ouder. De partijen worden zo in de gelegenheid gesteld om hier eventueel een oplossing voor te bedenken, bijvoorbeeld door in het echtscheidingsconvenant overeen te komen dat de kinderalimentatie wordt aangevuld met een bepaald bedrag.

- Ook is het in de huidige berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie zo dat de kosten voor kinderopvang tijdens het huwelijk niet in de behoeftetabellen zijn verdisconteerd, omdat deze kosten gecompenseerd zouden worden door lagere uitgaven aan andere kostenposten. Er wordt wel rekening gehouden met hoge kosten voor kinderopvang van een alleenstaande na de echtscheiding in verband met de verwerving van inkomen, door het netto gezinsinkomen te verminderen met de netto kosten voor kinderopvang tijdens het huwelijk, de behoefte vast te stellen aan de hand van het resterende gezinsinkomen en de behoefte vervolgens te verhogen met de netto kosten voor kinderopvang na de echtscheiding. Uit de interviews en het jurisprudentieonderzoek is gebleken dat er in de rechtspraak geen eenduidige lijn is te ontdekken wanneer er sprake zou zijn van hoge kosten voor kinderopvang van een alleenstaande na een echtscheiding en wanneer het dus redelijk wordt geacht om de behoefte van minderjarige kinderen te verhogen met deze kosten, waardoor de alimentatieplichtige door kinderalimentatie voor een deel bijdraagt in deze kosten. Uit het interview met dhr. Bos is gebleken dat er mogelijk ook een behoeftetabel wordt ontwikkeld waarin de gemiddelde kosten voor kinderopvang van

gezinnen verdisconteerd is. De argumentering hierachter is dat de kosten voor kinderopvang zijn toegenomen en dat daarom mogelijk uit het onderzoek van het CBS blijkt dat gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang meer kosten voor minderjarige kinderen maken dan gezinnen die dat niet doen. Indien er daadwerkelijk een behoeftetabel komt waarin de kosten voor kinderopvang verdisconteerd zijn, wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om de behoefte van minderjarige kinderen, als er gebruik wordt gemaakt van kinderopvang, te bepalen aan de hand van de behoeftetabel waarin deze kosten verdisconteerd zijn. Zo dragen de ouders naar draagkracht bij in deze kosten. Daarnaast wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om de partijen te vragen of de netto kosten voor kinderopvang na de echtscheiding toe zullen nemen. In dat geval wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om een eventuele aanbeveling hierover te raadplegen in het rapport Alimentatienormen, nu uit het interview met mr. De Wit bleek dat er wellicht naar aanleiding van de nieuwe behoeftetabellen een aanbeveling wordt gedaan over de kosten voor kinderopvang. Ook wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om partijen te informeren dat er een herberekening van de alimentatie kan worden gemaakt, indien zij niet langer kosten voor kinderopvang maken en het er over eens zijn dat de kinderalimentatie daarom gewijzigd moet worden.

- In de huidige berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie wordt er in veel gevallen aansluiting gezocht bij de zorgkortingspercentages uit het rapport Alimentatienormen. Het aandeel van de alimentatieplichtige wordt verminderd met een zorgkorting, waardoor er rekening wordt gehouden met de verblijfskosten die de alimentatieplichtige maakt gedurende de tijd dat de kinderen bij hem zijn. Deze zorgkortingspercentages worden niet gehanteerd indien de partijen zelf de kosten voor de kinderen hebben berekend en aan de hand hiervan wordt vastgesteld wat de verblijfskosten zijn en welk bedrag de alimentatieplichtige volgens de zorgverdeling in mindering kan brengen op zijn aandeel. Uit de interviews is gebleken dat de herziening van de behoeftetabellen voor de Expertgroep Alimentatienormen mogelijk aanleiding vormt om de zorgkortingspercentages te herzien, als blijkt dat de verblijfskosten voor een kind een ander percentage van de behoefte vormen dan tot nog toe werd verondersteld. De veronderstelling dat deze percentages inderdaad anders zullen zijn wordt allereerst ondersteund, omdat de woonlast voor minderjarige kinderen na de herziening mogelijk niet langer tot de behoefte van minderjarige kinderen behoort. De woonlast vormt een groot deel van de verblijfskosten. Daarnaast wordt dit ondersteund, omdat er een nieuw onderzoek heeft plaatsgevonden naar de kosten voor kinderen en uit dit onderzoek mogelijk andere bedragen voor de kosten van kinderen voortvloeien. Dit kan als gevolg hebben dat de verblijfskosten niet langer hetzelfde percentage van de behoefte vormen. Aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk wordt aanbevolen om de vernieuwde zorgkortingspercentages te hanteren indien deze percentages inderdaad worden herzien.

- Tot slot wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om alert te zijn op jurisprudentie over de herziening van de behoeftetabellen. Mogelijk dat de veranderingen die in dit hoofdstuk zijn beschreven als gevolg hebben dat in jurisprudentie wordt bepaald dat de alimentatie zoals opgenomen in overeenkomsten of in rechterlijke uitspraken gewijzigd kan worden, omdat zij door wijziging van omstandigheden ophoudt aan de wettelijke maatstaven te voldoen (artikel 1:401 lid 1 BW), dan wel omdat zij van aanvang af aan niet aan de wettelijke maatstaven heeft beantwoord, doordat destijds van onjuiste gegevens is uitgegaan (artikel 1:401 lid 4 BW). Indien dit inderdaad in jurisprudentie wordt bepaald, wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om hierover een bericht op de website te plaatsen en daarbij aan te geven dat er bij Zenon Scheidingsdesk een herberekening kan worden gemaakt.

Gelet op de mogelijke veranderingen die de herziening van de behoeftetabellen in de berekeningssystematiek van kinder- en partneralimentatie teweegbrengt, wordt aan de mediators van Zenon Scheidingsdesk aanbevolen om de ontwikkelingen rondom de

behoef tetabellen goed in de gaten te houden. Mogelijk dat er een vervolgonderzoek naar de gevolgen kan worden gedaan indien de behoef tetabellen daadwerkelijk zijn herzien.

Literatuurlijst

Asser/De Boer 1* 2010

J. De Boer, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 1. Personen- en familierecht*. Deventer: Kluwer 2010.

De Bie-Koopman en Dorhout, FJR 2017/11, afl. 2

C. de Bie-Koopman en P. Dorhout, 'Kroniek kinderalimentatie', *FJR* 2017/11, afl. 2.

Dijksterhuis 2008

B.M. Dijksterhuis, *Rechters normeren de alimentatiehoogte. Een empirisch onderzoek naar rechterlijke samenwerking in de Werkgroep Alimentatienormen (1975-2007)* (proefschrift Universiteit Leiden), Leiden: Leiden University Press 2008.

Van Duijvendijk-Brand, in: T&C Burgerlijk Wetboek 2015 (online, laatst bijgewerkt op 15 februari 2017)

J. van Duijvendijk-Brand, in: *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 2015 (online, laatst bijgewerkt op 15 februari 2017).

Van Duijvendijk-Brand en Wortmann 2009

J. van Duijvendijk-Brand en S.F.M. Wortmann, *Compendium Personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer, 2009.

Expertgroep Alimentatienormen 2017

K.M. Braun en J.A.M.H. de Wit, *Rapport Alimentatienormen versie 2017*, rechtspraak.nl.

Van Gessel-Dabekaussen en Diederer 1981

A.A.M.W. van Gessel-Dabekaussen en H.M.N. Diederer, *Kosten van kinderen 1981*, Voorburg-Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek 1981.

Jonker, FJR 2017/10, afl. 2

M. Jonker, 'Kinderalimentatie bij co-ouderschap: 'Going Dutch'?', *FJR* 2017/10, afl. 2.

Keijser en Lohuis 2014

J.A.M.P. Keijser en F.M.J.A. Lohuis, *Handleiding bij scheiding*, Deventer: Kluwer 2014.

Koens en Van der Linden 2010

M.J.C. Koens en A.P. van der Linden, *Kind en scheiding*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2010.

Kopgroep Werkgroep Alimentatienormen 2012

Kopgroep Werkgroep Alimentatienormen, *Toelichting voorstel vereenvoudiging kinderalimentatie/co-ouderschap*, rechtspraak.nl: 2012.

Moons en Witkamp EB 2016/82 afl. 10

J.E.M.C. Moons en H.J. Witkamp, 'Kanttekeningen vFAS bij herziening behoeftetabellen kinderalimentatie (deel 1)', *EB* 2016/82, afl. 10.

Van Mourik en Nuytinck 2012

M.J.A. van Mourik en A.J.M. Nuytinck, *Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht*, Deventer: Kluwer 2012.

Van Mourik en Verstappen 2006

M.J.A. van Mourik en L.C.A. Verstappen, *Handboek voor het Nederlands vermogensrecht bij scheiding*, Deventer: Kluwer 2006.

Van Riemsdijk 2013

A.M. van Riemsdijk, *Scheiden in Nederland. Gids bij een menselijk, zakelijk en juridisch proces*, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu, 2013.

Van Schaaijk, 2015

G.A.F.M. van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers, 2015.

Scheper EB 2017/1

K.G.A.C. Scheper, 'Berekening kinderalimentatie en correctiemogelijkheid draagkrachtloos inkomen bij lagere woonlast dan forfait', *EB* 2017/1.

Siermann, Teeffelen en Urlings 2004

C.L.J. Siermann, P.J.J van Teeffelen en L.J.M. Urlings, *Equivalentiefactoren 1995-2000*, Voorburg-Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek 2004.

Vlaardingerbroek e.a. 2011

P. Vlaardingerbroek e.a., *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Werkgroep Alimentatienormen 2012

Werkgroep Alimentatienormen, *Aanpassing richtlijn kinderalimentatie*, rechtspraak.nl: 2012.

Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud 1994

Werkgroep Alimentatienormen i.s.m. Nibud, *Kosten van kinderen ten behoeve van vaststelling kinderalimentatie*, rechtspraak.nl: 1994.

Wortmann, in: GS Personen- en Familierecht, 2016 (online, laatst bijgewerkt op 14 februari 2016)

S.F.M. Wortmann, in: Groene Serie Personen- en familierecht, Deventer: Kluwer 2016 (online, laatst bijgewerkt op 14 februari 2016).